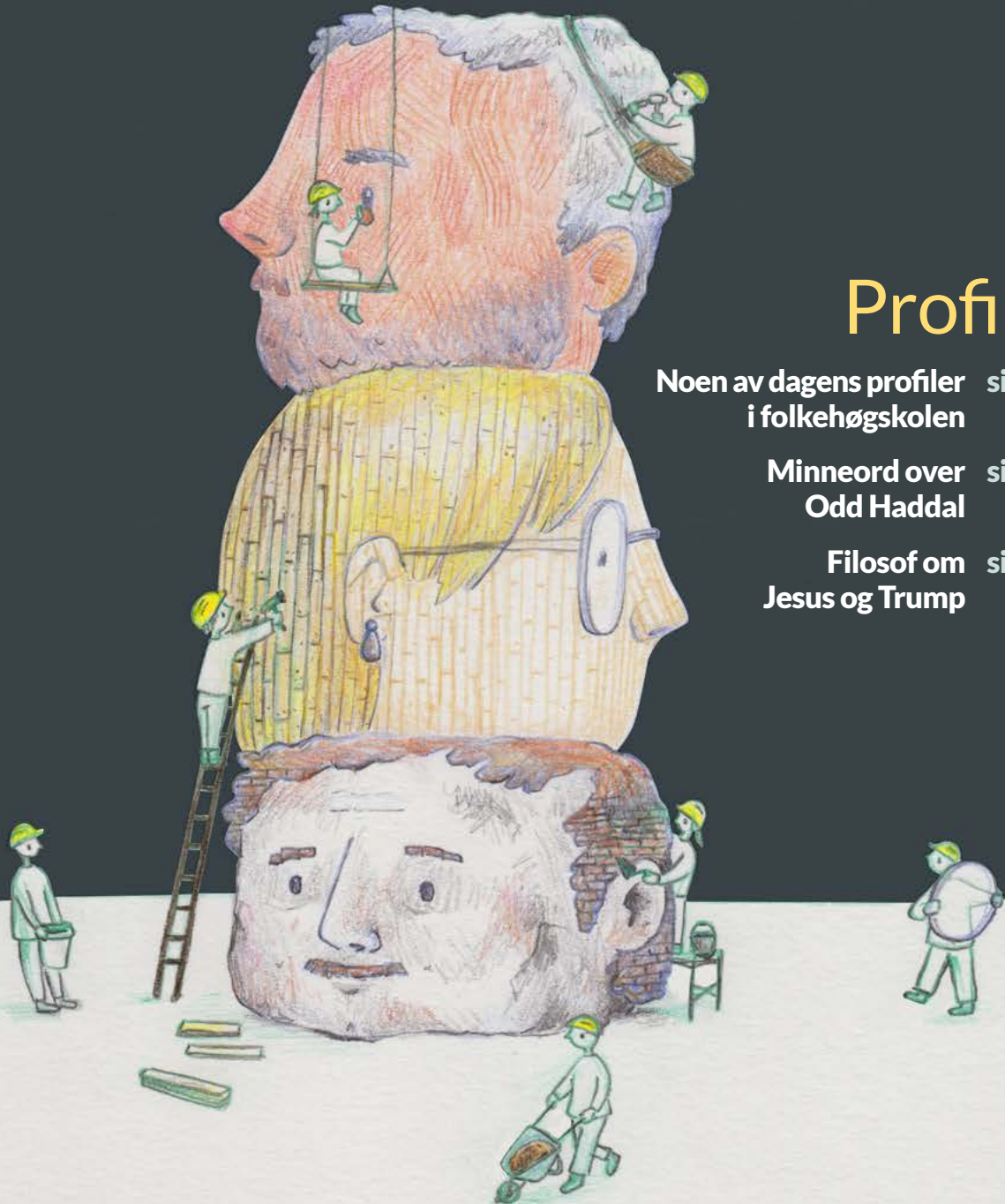


steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 2 • 2026 • 90. årgang



Profiler

Noen av dagens profiler side 6-18
i folkehøgskolen

Minneord over side 18
Odd Haddal

Filosof om side 28
Jesus og Trump



Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Hva er forskjellen på et ark, en tanke og en ansatt?

Jeg forstår godt om noen stusser over overskriften. Dette er vel ikke et vanskelig spørsmål – selv et barn på fire år kan svare på det. Likevel: ikke legg det fra deg helt ennå.

La oss begynne et annet sted. Hva er en folkehøgskole? Svaret vil som oftest finnes nedskrevet et sted – på et ark, fysisk eller digitalt. Der kan vi lese om mål, visjoner og kanskje også tanken bak det hele. Viktig, selvsagt.

Spør vi en skole hva som skiller den fra andre folkehøgskoler, vil vi få høre om undervisnings-tilbud, beliggenhet og – forhåpentligvis – verdier og formål. Slik presenteres skolens profil, både skriftlig og muntlig. Alt dette er vel og bra, og helt nødvendig.

Men det er likevel en vesentlig forskjell på et ark, en plan, et verdidokument eller en visjon – og et menneske.

Jeg begynte som lærer på Sagavoll i 2000. Siden den gang er nesten hele kollegiet byttet ut. Riktignok har også verdidokumenter, formål og planer blitt justert underveis, men de største endringene skjer hver gang en ansatt slutter og en ny kommer til.

Det sies at kulturen sitter i veggene. Det er noe i det. Samtidig formes den på nytt hver eneste gang et nytt menneske trer inn i fellesskapet. Skolens profil skapes daglig i møtet mellom levende ansatte og levende elever. Det er vanskelig å overdrive hvor viktig hver enkelt ansatt er i denne prosessen.

En ansatt bringer med seg personlighet, evner, holdninger og verdier – og setter spor. En musikk lærer som elsker allsang, vil prege skolen. En kokk med lidenskap for gresk mat vil sette sitt preg på menyen. En lærer som er varm og lyttende, skaper rom som både elever og kolleger merker. Og en som våger å snakke åpent om livets utfordringer, kan åpne dører for andre.

Slik formes en skole – ikke bare gjennom det som står skrevet, men gjennom menneskene som er der.

I den nye folkehøgskoleloven heter det at skolene skal «bidra til mangfold». Det forutsetter nettopp at et personale ikke består av like personer med samme interesser. Ulikhet kan skape friksjon, men det er også en styrke.

Gjennom historien har folkehøgskolen hatt tydelige profiler. Flere av dem er gått bort de senere årene. I dette nummeret hedrer vi noen av dem, samtidig som vi minner om at det er menneskene som arbeider ved skolene i dag, som former dem her og nå.

Vi løfter også frem to profiler utenfor folkehøgskolen – Jesus og Trump. Vi er takknemlige for å kunne trykke et essay av filosof Lars Fr. H. Svendsen, som reflekterer over nettopp disse to.

God lesning. •



Steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole

Utgitt av Noregs Kristelege Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
P.b. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00

E-post: nkf@ikf.no

NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:

steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. steg skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelsen.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten

tom.arne@sagavoll.no

Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:

Tom Arne Møllerbråten

Marie Wiland

Andreas Melberg

Julie Byberg Bø

Jon-Peter Asperud, Oslofjord

Ruth Silje Boklund, Stavern

Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design

Trykkeri: Aksell AS

Forside illustrasjon: Karoline Holthjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelege Folkehøgskolelag (NKF)

Kjersti Versto Roheim, Sagavoll fhs, leder

Geir Ertzgaard, Solborg fhs

Ruth Silje Boklund, Stavern fhs

Øystein Vegge, Sunnmøre fhs

Lene M. Fredriksen, Kristiansand fhs

Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)

Tor Inge Askeland, Kristiansand fhs, leder

Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord fhs

Kåre Rein, Rødde fhs

Halvard Aase, Solborg fhs

Kjersti Versto Roheim (leder NKF)

Sekretariat

Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no

Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no

Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no

Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no

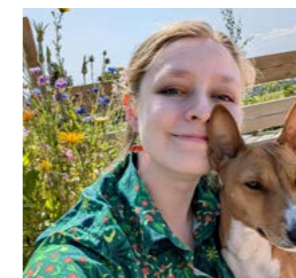
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no

Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no

Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no

Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold



4 **Forbilder som former oss**

6 **Noen profiler på dagens folkehøgskoler**

10 **Unge profiler**

14 **Morten Granerud om å tape og vinne**

16 **Profilen som har forlatt oss**

18 **Vi minnes Odd Haddal**

20 **Sakkeus som forbilde**

22 **Øyeblikk**

24 **Bok: Makten och det heliga**

26 **Demokratikonferansen**

28 **Jesus og Trump**

33 **Hverdagsleder**

34 **Klima og demokratisk dannelsen**

36 **Bridge Builders**

37 **Bok: Ufred**



38 **Manus til morgensamling**

40 **«Si fra til en voksen»**

44 **Ledelse og forutsigbarhet**

45 **Folkehøgskolerådet**

46 **Quiz og kryssord**



Forbilder som former oss

Du er et forbilde som inspirerer.



Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKF og IKF

Det eneste hele mennesket, uten feil, som kan stå som et fullkomment forbilde, er Jesus. Så var han også Gud. Jeg har likevel plenty av forbilder som former, inspirerer og gir retning. Jeg leter etter forbilder som inspirerer i hverdagen.

Begeistring. En liten «hobby» jeg har, er å la meg begeistre av mennesker jeg møter. Det kan være korte øyeblikk, som når en ekspeditør gir en opplevelse som er bedre enn den trenger å være. Eller mennesker som har fulgt meg lenge, som læreren fra barne-skolen jeg fortsatt har med meg i bakhodet. Inni hodet mitt bor det mange slike. De gir meg driv i jobben, i relasjoner og i hverdagen. Forbilder trenger ikke være kjendiser. Ofte er de helt vanlige folk som gjør noe ekstra i det små.

I folkehøgskolen har vi våre store navn. N. F. S. Grundtvig, Asbjørn Knutsen og mange andre. De er viktige. Men forbildene våre er ofte nærmere. Læreren som så oss. Kollegaen som tok oss inn. Eller han ene som aldri snakker ned andre, og dermed skaper en trygghet rundt seg. Slike mennesker gjør noe med oss. De setter spor.

Du. Med andre ord: Det er du som er forbildet. Jeg er ganske sikker på at noen ser deg som et forbilde. Kanskje uten at du vet det. Du er med å prege andre mennesker hver

eneste dag. I det du sier, i det du gjør og i det du lar være å gjøre.

Forbilder faller. Vi har ulike forbilder på ulike områder i livet. Og det er bra. Men vi må også være ærlige: Forbilder faller. Det gjør de. Noen ganger ganske hardt. Vi oppdager sider vi ikke visste om, eller som ikke tåler dagens lys. Da kan noe ryke. Et forbilde kan bli borte. Men det betyr ikke nødvendigvis at alt er borte. Kanskje kan det fortsatt ligge igjen noe som inspirerer. En tekst, en melodi, et foredrag eller en treningsmetode gav rekorder. Et glimt av noe godt.

For meg kan et forbilde da bli til en inspirator. Ikke en person jeg bevisst eller ubevisst strekker meg etter, men en jeg fortsatt kan hente noe fra. Selv mennesker jeg er uenig med, kan på en god dag gi meg noe. Om ikke annet, så motivasjon til å stå tydeligere i det jeg selv tror på.

Jesus. Vi trenger forbilder. I en verden som kan oppleves urolig og uoversiktlig, trenger vi noen å strekke oss etter. Noen som gir retning, håp og mot. Samtidig er det godt å vite at det finnes ett forbilde som står fast, når andre vakler. Jesus. Helt menneske. Helt Gud.

Og så får vi leve med resten. At forbilder ikke er perfekte. At vi selv ikke er det. Men også at vi, midt i det ufullkomne, kan få være nettopp et forbilde for hverandre.

Forbilder former oss. Hver dag. •



Illustrasjon: Shutterstock

«Inni hodet mitt bor det mange forbilder.»

På Ålesund fhs ble lærer Per Torvnes Strøm fremhevet.

Av Julie Byberg-Harbo

– Jeg har aldri følt at jeg går på jobb

Per Torvnes Strøm har en arbeidshverdag som spenner fra klasserom til Himalaya. Han mener folkehøgskole gir rom for en type læring man ikke finner andre steder.



– Jeg har aldri egentlig følt at jeg går på jobb. Å være folkehøgskolelærer er en livsstil, sier Per Torvnes Strøm.

42-åringen, som er gift og har tre barn, har jobbet ved Ålesund folkehøgskole i 12,5 år. I dag er han linjelærer på Outdoor Adventure, valgfagslærer, tillitsvalgt og ansvarlig for enkelte reiser. Etter sommeren skal han ut i to års permisjon fra folkehøgskolen.

– Når man jobber så lenge, blir man involvert i alt. Jeg har blant annet hatt ansvar for turer til Sørøst-Asia, India og Nepal, undervist i valgfag som ski, topptur og klatring, og tar mye bilder på skolen. Jeg har også vært tillitsvalgt lenge.

Selv er Per født og oppvokst i Canada, og kom til Norge i starten av 20-årene.

– Jeg gikk ikke på folkehøgskole selv, men møtte mange i Bergen som hadde gjort det. Alle hadde et veldig positivt inntrykk. Da vi flyttet til Ålesund og det dukket opp en mulighet, følte det som en slags drømmejobb – nettopp å kunne jobbe med unge mennesker i en spennende fase av livet.

Variert hverdag

Hverdagen som folkehøgskolelærer beskriver han som alt annet enn forutsigbar.

– Det består alt mulig. Jeg er linjelærer, valgfagslærer, planlegger og leder reiser, og plutselig også sjåfør. Jeg er på tur i opptil sju uker i løpet av året, og det krever mye forberedelse både før, under og etter.

Likevel er det relasjonene til elevene som står i sentrum.

– Folkehøgskole handler om mennesker og relasjoner. Det er det eneste stedet i samfunnet hvor man har den typen læring. Alle er med i et felles prosjekt om å bli kjent med seg selv og hverandre.

– Et øyeblikk jeg aldri glemmer

Han trekker særlig frem hvordan opplevelser på tur skaper sterke bånd.

– Man kan ha den beste skidagen i sitt liv, men det å dele store opplevelser sammen, gir noe helt eget. Når man er på tur, er man sam-

men hele dagen. Det er summen av mange små øyeblikk som bygger relasjoner, sier Per.

Et av de øyeblikkene han aldri glemmer, skjedde i Himalaya.

– Vi hadde gått i åtte dager til Annapurna Base Camp. På den siste dagen, med hele turen i beina, begynte noen å spille nepalesisk musikk på en bluetooth-høyttaler. Plutselig står vi rundt 60 personer – elever, guider og bærere og danser sammen midt i Himalaya.

– Det var en helt gjensidig kulturopplevelse. Folk fra ulike religioner og bakgrunner møttes i ren glede. Det var langt utenfor det som var planlagt, og jeg kjente på mange følelser da jeg så elevene i det øyeblikket.

Ser utvikling

For Per er det nettopp utviklingen hos elevene som gjør jobben meningsfull.

– For eksempel første dag på folkehøgskolen kan noen knapt våge å si et ord, mens mot slutten prater de i vei. Noen pusher seg fysisk, andre reiser utenfor Norge for første gang. Du ser konkret hvordan elevene blir tryggere på seg selv i løpet av et år på folkehøgskole, på hvem de er og hva de mener.

– En utskytingsrampe for livet

Men Per håper elevene sitter igjen med mer enn bare minner.

– Folkehøgskole skal være en utskytingsrampe for livet. Det er ikke et «den gang da»-år. Du skal ikke bare se tilbake på det – du skal også ta med deg noe videre. Bli mer nysgjerrig, se verden med andre øyne, og kanskje lete etter noe annet enn det du kom hit med.

Hva som gjør at Per selv trekkes frem som en ansatt på skolen som skiller seg ut, synes han er vanskelig å svare på.

– Det er umulig å si. Men jeg er nok veldig engasjert. Jeg gjør ikke ting halvveis. Jeg husker jeg sa på min første personalsamling: «For et privilegium det er å jobbe på folkehøgskole.» Og det mener jeg fortsatt. •

Profiler

Vi spurte noen rektorer om de ville peke på en ansatt de mente var en viktig profil på skolen.

På Bjerkely folkehøgskole ble lærer Silje Helene Tangen fremhevet.

Fra elev til lærer:

Fant drømmejobben på folkehøgskole

Da Silje Helene Tangen selv gikk på Bjerkely folkehøgskole, visste hun ikke helt hva hun ville videre. I dag underviser hun på samme folkehøgskoleskole som hun selv var elev på.

– Jeg har fått høre at jeg viser mye engasjement, og at det smitter. Jeg viser hvor nerdete jeg er, og det gjør at elevene også tør å være det, sier Silje Helene Tangen (33).

Silje er linjelærer på Dungeons & Dragons ved Bjerkely folkehøgskole. Her leder hun elever gjennom fantasifulle historier der de kjemper mot monstre, tar valg med terningkast og bygger fortellinger sammen.

– Vi kaller oss nerdeskolen med stolthet. Her får elevene møte andre med samme interesser, sier hun.

Spill og skuespill samtidig

– Dungeons & Dragons-linja funker som et skuespill og et spill samtidig, forklarer hun.

Veien til å bli folkehøgskolelærer startet nettopp på Bjerkely. Silje var selv elev på tegneserielinja i to år, før hun gikk videre på kunsthøgskole.

– Jeg var litt fram og tilbake på hva jeg ville gjøre. Jeg vurderte læreryrket og jobbet i butikk, men når folk spurte hva jeg egentlig hadde lyst til, svarte jeg alltid folkehøgskolelærer.

Da det åpnet seg en stilling i 2018, søkte hun og fikk jobben.

– Siden har det vært et eventyr.

– Konstant utvikling

Før hun startet rollespillinja, underviste hun på tegneserie og manga.

– Tegneserie er litt mer satt i en mal. Rollespill er mye mer flytende. Det kommer stadig nye systemer, regler og trender, og jeg blir aldri ferdig utlært selv.

Hun beskriver et klasserom der elevene får være med på å forme faget.

– Jeg er heldig og har elever som virkelig brenner for dette. De er kreative på ulike måter, noen lager egne historier, mens andre prøver til og med å lage sine egne rollespill-systemer. Det er mye jobb, men veldig spennende å følge med på.

Elevene jobber ikke bare med selve spillet, men også med det rundt.

– De lager ting til spillene, som rekvisitter. Det kan være alt fra et fysisk brev til en bok.

Motiveres av elevenes skaperglede

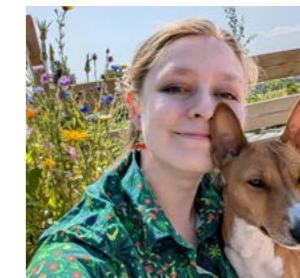
Silje er tydelig på hva som driver henne i jobben: – Skapergleden hos elevene. Den kreative gleden og lyst til å gjøre noe de brenner for, motiverer meg til å ville gjøre det samme.

Hun legger vekt på at folkehøgskole handler om mer enn fag.

– Det handler om å finne seg selv. Uten folkehøgskole hadde jeg nok ikke visst hva jeg skulle gjøre etter videregående.

Målet er at elevene skal sitte igjen med mer enn bare kunnskap.

– Jeg håper de tør å våge, og at de tar med seg skapergleden videre også etter folkehøgskolen. •



Byr på seg selv

– Vi har mange nerdete linjer, og et kreativt miljø som betyr mye for ungdom.

For Silje er relasjonen til elevene en viktig del av jobben. Hun starter med å by på seg selv og sine interesser. I klasserommet åpner hun for diskusjoner, også om mer enn bare spillet.

– Vi snakker om rolleetikk, dialog og kommunikasjon. Det gjør at elevene blir kjent og bygger relasjoner.

Et fellesskap for de som vil skape

– Å se gnisten hos elever som får utfolde seg i noe de virkelig er interessert i, er blant det som gjør jobben verd det, sier Silje.

Mange av elevene som kommer til Bjerkely hadde ikke egentlig sett for seg at de skulle gå på folkehøgskole.

– Så kommer de hit, møter andre med de samme interessene og får både frihet og forventninger. Da skjer det noe med dem.

En jobb som handler om mer enn fag

I hverdagen jobber Silje jobber tett på både elever og kolleger.

– Det er ikke bare mine og dine elever, det er hele skolens elever. Vi i kollegiet jobber som et team.

Hvorfor hun ble trukket fram som en ansatt som skiller seg ut, synes hun er vanskelig å svare på selv. Men en nylig tur til Tallinn med rektor ga kanskje en pekepinn.

– Vi håndterte noen situasjoner sammen, og rektor sa jeg gjorde det på en god måte.

Selv er hun ikke i tvil om én ting:

– Folkehøgskole er en kjempes fin arbeidsplass, og jeg stortrives. •

På Molde folkehøgskole ble lærer Øyvind Bolsø Hoås fremhevet.

Fra fotballspiller til folkehøgskolelærer:

– Kan kalle det «meant to be»

Da han enda var aktiv fotballspiller, hintet Øyvind Bolsø Hoås (43) til rektor om at han en dag skulle jobbe på folkehøgskolen. 14 år senere ble det virkelighet.



– Jeg sendte melding til rektor og spurte om han husket mailen jeg sendte flere år tilbake. Det gjorde han. Da fikk jeg intervju og etter hvert jobben. Du kan nesten kalle det «meant to be».

I dag, ni år senere, er Øyvind fortsatt lærer på samme linje.

– Jeg stortrives her, sier han.

Variert hverdag

Selv om Øyvind er linjelærer på fotballinja, er arbeidshverdagen alt annet enn ensformig. – Det er veldig variert, og det handler først og fremst om menneskene man møter. Det er så mange ulike typer og personligheter i løpet av et år, sier han.

Fotball er hovedfokuset, men dagene fylles også med andre aktiviteter og valgfag, som padel og volleyball.

– Balansen er viktig. Mange søker seg til linja med mål om å bli gode fotballspillere, men man kan ikke bare tenke fotball hele tiden. På folkehøgskolen får de mulighet til å fordype seg, men samtidig bli avbrutt av andre ting. Det tror jeg er veldig bra for mange, sier Øyvind.

Det er nettopp møtet med elevene som motiverer ham mest.

– Å bli kjent med ulike mennesker, høre historiene deres og snakke med dem i en veldig

spesiell fase av livet – det er det som gjør jobben så givende.

Øyvind trekker også frem kollegiet som noe helt spesielt.

– Jeg kunne ikke funnet bedre kollegaer. Vi er ulike, men veldig samkjørte. Alle bryr seg om alle elevene, ikke bare de på vår egen linje, sier han.

– Mer enn bare fotball

For Øyvind handler året på folkehøgskole om langt mer enn fotball.

– Jeg håper elevene sitter igjen etter skoleåret er ferdig med en følelse av at de har blitt sett og hørt. At de har blitt møtt på en god måte, og fått hjelp til å finne retning videre.

Øyvind mener folkehøgskolen er en viktig overgang til voksenlivet.

– De skal videre i livet, og da håper jeg de har fått med seg både menneskelig og faglig ballast. Når folk har det bra og får drive med noe de liker, skjer det en veldig god utvikling.

Noe av det mest meningsfulle i jobben kommer ofte først til syne mot slutten av året.

– Det er da du virkelig ser hva det har betydd. Hvordan de har hatt det, og hvor mange som føler at dette året har vært bra for dem. Det er kanskje det mest verdifulle

Starter dagen tidlig

I hverdagen starter Øyvind ofte arbeidsdagen tidligere enn de fleste – gjerne allerede klokken sju, med kaffen klar.

– Det har utviklet seg til en greie at flere og flere kommer tidlig. Vi har blitt en gjeng som sitter og prater før dagen starter. Det sier litt om hvor bra vi har det på jobb at folk kommer før arbeidsdagen starter.

– Hvorfor tror du akkurat du ble pekt ut som en ansatt som skiller seg ut?

– Det er vanskelig å svare på, men det kan kanskje være nettopp det – at jeg starter tidlig, lager kaffe og på den måten bidrar til et godt arbeidsmiljø nå som flere har begynt med det samme, sier Øyvind. •

På Trondheimsfjord folkehøgskole ble lærer Torbjørn Heggøy Hovland fremhevet.

Bruker «dabbing» som metode for å gjøre elevene tryggere:

– Jeg har ikke lyst til å bli voksen ennå

Torbjørn Heggøy Hovland (36) hadde knapt hørt om folkehøgskole før han selv begynte å jobbe der. Nå bruker han humor, motorsport og en god dose selvironi for å gjøre elevene tryggere.



– Jeg skjønte vel ikke helt hva folkehøgskole var, sier Torbjørn Heggøy Hovland, lærer på Motorsport på Trondheimsfjord folkehøgskole.

Før han startet som folkehøgskolelærer i august 2024, jobbet Torbjørn i sju år på barneskole og hadde lite forhold til skoleslaget.

– Jeg hadde hørt om det, men skjønte ikke helt hva det innebar.

Får jobbe med interessen sin

– Faren min kjørte vestlandsmesterskapet i rallycross. Jeg var med på løp og fikk interessen derfra, sier Torbjørn.

Torbjørn har selv vært interessert i, og utøver innen, motorsport i mange år.

Da han begynte å jobbe som barneskolelærer, dabbet hobbyen derimot litt av – helt til han ble tipset av en tidligere kollega om at Trondheimsfjord skulle starte motorsportlinje.

– Da tenkte jeg: dette må jeg søke på.

– Mer rom til å forme hverdagen selv

Torbjørn søkte og fikk jobben på Trondheimsfjord, men registrerte at det var en overgang fra offentlig barneskole til folkehøgskole.

– Jeg var vant til å jobbe på en stor skole med mange lærere og team. På folkehøgskole

jobber man mer selvstendig, og må blant annet forholde seg til budsjett på en helt annen måte.

Samtidig opplevde han raskt en frihet. – Folkehøgskole er mindre styrt. Du har mer rom til å forme hverdagen selv.

Og nettopp hverdagen er noe av det han trekker frem som mest spesielt. I tillegg til å være lærer har Torbjørn ansvar for lyd og lys på arrangementer. I tillegg til linjefag jobber han med å undervise i seminarer om ulike temaer alt fra tro til sex og samliv.

– Hverdagen er veldig variert. Du er ikke bare lærer på linja di, men også en voksenperson for mange flere elever, sier han.

Bruker humor i møte med elever

– Siste arbeidsdag på min tidligere jobb fikk jeg høre fra min forrige sjef at jeg var den barnsligste mannen han hadde møtt, i positiv forstand, sier Torbjørn.

Den siden tar han med seg inn i møte med elevene.

– Jeg prøver å bruke humor og ikke ta meg selv så høytidelig. Jeg har ikke lyst til å bli voksen ennå.

Noen ganger betyr det også å dra frem gamle trender.

– Jeg bruker dabbing fortsatt. Det er jo ikke

populært lenger, men det er litt av poenget. Først blir det litt kleint, men så løsner det.

Han husker spesielt én situasjon på motorbanen.

– Vi skulle gjennom alvorlige ting som regler, sikkerhet og liknende, men så avsluttet jeg med en klapp og en dab. Da traff elevene på smilebåndet og det ble litt mindre skummelt.

– Mange av elevene er usikre når de kommer. Hvis noe så lite som en dab kan bidra til at de blir tryggere, så er det verdt det.

Elevenes utvikling betyr mest

– Det er veldig fint å se hvordan elevene vokser gjennom året. De blir tryggere, mer sosiale, får venner og finner mer motivasjon.

Folkehøgskoleelevene kommer fra hele landet og noen fra utlandet.

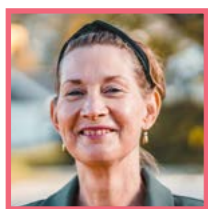
– Vi har blant annet ei som kommer fra Storbritannia. Det er spennende å se hvordan hun blir en del av miljøet.

For Torbjørn handler folkehøgskole om noe annet enn kun faglige mål.

– I det vanlige skoleløpet er det mye som er bestemt på forhånd. På folkehøgskoler setter elevene også mer egne mål. Det kan være alt fra å få venner til å ville utfordre seg selv. Målene trenger ikke være store. •

Fire unge folkehøgskoleprofiler om folkehøgskolelivet

Vi utfordret fire unge ansatte til å svare på noen spørsmål både om nåtid og framtid i folkehøgskolen: Hva er viktig i deres hverdag, og hvordan ser de på folkehøgskolen videre? Det er slående hvor samstemte og optimistiske alle fire er.



Av Marie Wiland



Julia Rachel Frøytland

Julia Rachel Frøytland

Lundheim folkehøgskole

1. Gi en liten presentasjon av deg selv.

Jeg startet som nattevakt på Lundheim folkehøgskole i 2019, og har siden 2022 jobbet som kommunikasjonsrådgiver – i dag kombinerer jeg stillingen med å være sosiallærer. Jeg er helsefagarbeider i bunn, med videreutdanning i kreftomsorg og spesialpedagogikk, har noen ledelsesfag i sekken – og er til sommeren ferdig med psykisk helse og livsmestring i arbeid med unge voksne og sexologi! Jeg vet fortsatt ikke helt hva jeg skal bli når jeg blir stor, hehe ... men jeg vet at jeg vil være på Lundheim.

Jeg gikk selv yrkesfag og var ganske negativ til folkehøgskole, uten å egentlig vite noe særlig om folkehøgskole. Jeg visste ikke en gang at Lundheim var en folkehøgskole før

«Vi trenger ungdom som tåler forskjeller, som kan stå i relasjoner, og som har trygghet i seg selv. Folkehøgskolen bidrar til nettopp dette.»

jeg begynte å jobbe her i 2019. Det var da jeg forsto hva folkehøgskole er, og hva Lundheim er. Jeg mente helt ærlig at det var et bortkastet, ubrukelig år og bortkasta penger – at man burde komme seg videre, få seg utdanning og «komme i gang med livet». I dag tenker jeg helt motsatt. Jeg hadde hatt veldig godt av et år på folkehøgskole. Nå jobber jeg

på folkehøgskole, og jeg trives så godt – og jeg mener at ALLE burde hatt et år på folkehøgskole, burde vært obligatorisk.

2. Hva er viktig for deg i den jobben du har i folkehøgskolen?

I jobben min som kommunikasjonsrådgiver og sosiallærer på folkehøgskole er det viktig

for meg å både være tett på elevene – og samtidig bidra til å synliggjøre hva folkehøgskole faktisk er og betyr. I jobben min er relasjon det aller viktigste. Jeg er opptatt av å møte elevene som hele mennesker, og å vise at jeg tåler eleven, hele eleven – også det som kjennes usikkert, sårbart, uferdig eller i utvikling.

Vi går ikke foran eller bak, men sammen med eleven. For meg handler det ikke om å «fikse», men om å være til stede, bygge tillit og skape et rom der det er trygt å være seg selv. Ofte er det de små møtene i hverdagen som betyr mest. Samtidig er det viktig for meg å bidra til et fellesskap der det er plass til alle – der man kan utvikle seg i sitt eget tempo, sammen med andre.

Som kommunikasjonsrådgiver har jeg også et ansvar markedsføring og for å formidle dette utad. Å vise hva folkehøgskole er, hvorfor det er viktig, og hva det faktisk betyr for ungdom. Det er en jobb som både er gøy, spennende og utfordrende, og som jeg opplever som veldig meningsfull.

3. Har du noen rollemodeller eller forbilder i folkehøgskolen du henter inspirasjon fra?

Jeg har mange kolleger jeg synes er forbilder og rollemodeller i folkehøgskolen. Men om jeg skal trekke frem én, så må det være min leder, Ole Petter.

Helt fra dagen jeg begynte har jeg lagt merke til måten han er med menneskene rundt seg på. Han er så god og raus, både med elever og ansatte. Han er opptatt av å gi mennesker en sjanse til, og av å se etter det beste i folk. Det er mange som kan lære av ham.

Jeg blir også inspirert av kollegaer som står trygt i relasjon til ungdom, som tåler hele eleven, også det som er uferdig og vanskelig, og som klarer å kombinere tydelighet og omsorg i møte med andre. Det er sånn jeg også ønsker å møte elevene.

4. Hvorfor skal Staten bruke penger på folkehøgskole framover?

Folkehøgskolene er en samfunnsbygger. Fellesskap skapes felles. Det oppstår ikke av seg selv. På folkehøgskole lever man tett sammen over tid og får erfare hva det faktisk vil si å være en del av et fellesskap. Det handler om å møte mennesker

som er forskjellige fra deg selv, bygge relasjoner, håndtere konflikter, samarbeide og finne sin plass sammen med andre. Menneskemøter former liv, relasjoner og fremtidsstro, og både elever og ansatte er med på å forme hvordan unge mennesker møter verden videre.

Folkehøgskolen er forebygging i praksis, men også så mye mer enn det. Vi møter ungdom i en fase av livet der mye er i utvikling, og gir dem tid og rom til å finne retning før ting nødvendigvis har blitt store eller «låst» seg.

I en tid der utenforskap blant unge øker, trenger vi å styrke de åpne og inkluderende læringsarenaene folkehøgskolene er – ikke svekke dem.

En annen viktig grunn til å bruke penger på folkehøgskolen er mangfoldet. Her møtes ungdom med ulike bakgrunner, erfaringer, interesser og forutsetninger – og lærer å leve sammen, forstå hverandre og respektere forskjeller. Det er noe man ikke kan lese seg til, men må erfare.

Hos oss handler det ikke om å «fikse» noen, men om å være til stede og bygge det som gjør at folk klarer seg: relasjoner, trygghet, selvfølelse og evnen til å stå i det som er vanskelig. Det skjer ikke gjennom én stor ting, men gjennom hverdagen – gjennom små møter, samtaler og det å bli sett.

For meg handler dette også om samfunnsverdi. Vi trenger ungdom som tåler forskjeller, som kan stå i relasjoner, og som har trygghet i seg selv. Folkehøgskolen bidrar til nettopp dette.

5. Hvordan ser du for deg folkehøgskolen om ti år?

Jeg tror folkehøgskolen vil være enda viktigere enn i dag. Vi ser allerede at mange unge strever med press, psykisk helse og det å finne sin plass. Da trenger vi arenaer som ikke handler om prestasjon, men om mennesker. Der man får tid til å bli kjent med seg selv og andre.

Samtidig tror jeg vi må være bevisste på hvordan vi møter ungdom fremover. Vi må tørre å stå i det som er vanskelig, tåle hele eleven og fortsette å bygge trygge fellesskap.

Klarer vi det, tror jeg folkehøgskolen vil stå veldig sterkt, nettopp fordi den tilbyr noe annet. Noe ekte. Et sted der man får være menneske. •



Tuva Heide Nedkvitne

Sagavoll folkehøgskole

1. Gi en liten presentasjon av deg selv.

Jeg er 27 år og er fra Norheimsund i Hardanger. Jeg har gått på Framnes VGS som er internatskole, men bodde hjemme. Etter videregående var jeg elevstipendiat på Valdres folkehøgskole. Jeg er lektor i statsvitenskap med religionsvitenskap. Det var en i bokollektivet som gjorde meg oppmerksom på at Sagavoll skulle ha ny lærer på Asia-linja. Hun sa: «Nå har jobben du skal ha, blitt utlyst» Og så fikk jeg den!

Jeg flyttet til Gvarv, bor på tunet og lever folkehøgskolelærerlivet. Det er en overgang >>

«I tillegg er det viktig at elevene får mulighet til å vokse som mennesker, at de får en sosial kompetanse, og da må de ha interaksjon med andre.»

Tuva Heide Nedkvitne

<< fra studenttilværelsen i Trondheim, men jeg trives godt. Jeg henger ikke på Sagavoll når jeg ikke er på jobb, men opplever likevel at jeg kommer tett på elevene i løpet av et år, særlig de jeg møter både gjennom undervisning, reiser og internatoppfølging.

2. Hva er viktig for deg i den jobben du har i folkehøgskolen?

Jeg synes jeg har verdens viktigste jobb. Den gir mulighet til å påvirke mye. Som lærer ser jeg virkelig den utviklingen de går gjennom fra høsten til våren. De lærer så utrolig mye! De vokser som mennesker. De blir mer sosiale og får økt selvillit. De blir rett og slett bedre rustet.

Jeg får brukt min fagkompetanse i forbindelse med reiser, men det som skjer på skolen gjennom hele året, er vel så viktig. Elevene blir aktive medborgere. De får lyst til å bidra ute. Dette burde noen forske på – hva bidrar elevene med av dugnadsarbeid etter et år på folkehøgskole.

3. Har du noen rollemodeller eller forbilder i folkehøgskolen du henter inspirasjon fra?

Det blir ikke alltid riktig å trekke fram enkelt personer som rollemodeller. Jeg hadde gode lærere på folkehøgskolen, men det var vel så viktig med god ledelse, og andre ansatte. Det handler mer om den pakken man får med alle de som arbeider der – mangfoldet. Jeg var en internatunge på Framnes VGS fordi min mor arbeidet der som lærer. Hun gikk tilsyn og gjorde mye av det samme som jeg gjør nå på Sagavoll. Hun er helt klart en rollemodell for meg. Jeg vil også trekke fram Andreas Møller. Han var min kontaktlærer da jeg var elevstipendiat, og han fulgte meg veldig bra opp.

4. Hvorfor skal Staten bruke penger på folkehøgskole framover?

Fordi elevene våre blir gode på dugnadsånd – vi gir samfunnet flere mennesker som ønsker å bidra og som også står stødigere i livet. De er interessert i samfunnet og har lyst til å bidra.

5. Hvordan ser du for deg folkehøgskolen om ti år?

Jeg håper folkehøgskolen kan ha mye av hva den har nå. Jeg håper ikke dette med studie



Amund Aano

Grenland folkehøgskole

1. Gi en liten presentasjon av deg selv.

Jeg kommer fra Stavanger og jobber som linjelærer på Action og Bistand. Jeg begynte på her høsten 2022, og har i løpet av tiden min på skolen fått være innoom flere ulike linjer. I tillegg til linjeundervisning har jeg sosialpedagogiske oppgaver og flere valgfag.

2. Hva er viktig for deg i den jobben du har i folkehøgskolen?

Det viktigste for meg er menneskemøtene. Det å få lov til å bli kjent med så mange fine og ulike mennesker, både i hverdagen på skolen, på aktiviteter, på reise og i møte med andre kulturer, er noe av det mest verdifulle med denne jobben.

poeng blir så viktig. I tillegg er det viktig at elevene får mulighet til å vokse som mennesker, at de får en sosial kompetanse, og da må de ha interaksjon med andre. Derfor er jeg litt opptatt av at året skal være mest mulig skjermfritt.

Så håper jeg at skoleslaget kan stå litt støtt i det de er, at folkehøgskolen får lov til være slik de er i dag, uten for mange endringer. •

«Jeg tror veldig på å lage trygge og gode rammer som gjør at elevene tør å teste, feile, vokse og oppdage nye sider ved seg selv.»

Amund Aano

Jeg har et veldig stort ønske om at elevene kjenner at de blir sett, at de er viktige, og at de får være akkurat den de er. Jeg ønsker at folkehøgskolen skal være et sted hvor de finner trygghet, ro og et fellesskap der de kan senke skuldrene og virkelig trives.

Jeg har tro på, og erfart, at når den tryggheten er på plass, skjer det mye fint. Da tør folk å prøve nye ting, utforske interesser, stille spørsmål om tro, livet og hvem de er, og utfordre seg selv litt utenfor det som føles komfortabelt. Jeg tror veldig på å lage trygge og gode rammer som gjør at elevene tør å teste, feile, vokse og oppdage nye sider ved seg selv.

Noe av det fineste for meg er å få være med på den reisen – når mennesker går fra å være usikre til å finne mestring, trygghet og mot. Det er kanskje det mest meningsfulle med hele folkehøgskolen.

Jeg må og nevne at det er utrolig viktig for meg å få lov å ha med troen min i det jeg gjør – og ha lov til å snakke om tro.

3. Har du noen rollemodeller eller forbilder i folkehøgskolen du henter inspirasjon fra?

Ja, mange! Noe av det fine med folkehøgskolen er at den er full av mennesker som inspirerer.

Jeg henter inspirasjon både fra lærere jeg selv har hatt, tidligere elever, stipendiater jeg har jobbet med, stippegruppen jeg var en del av, og ikke minst kollegaene mine i dag. Det er mange mennesker i folkehøgskolen som ser andre godt, bygger fellesskap og skaper trygghet – og det inspirerer meg.

«Ingen nevnt, ingen glemt» passer godt her. Jeg håper de det gjelder vet hvem de er – og kanskje er det noen av dem som leser dette også. Takk!

4. Hvorfor skal Staten bruke penger på folkehøgskole framover?

Fordi folkehøgskole er en investering i mennesker. Det handler om å bygge robuste, trygge og reflekterte mennesker i et samfunn som trenger nettopp det. Folkehøgskolen bidrar til demokratibyggning, tilhørighet og personlig utvikling – uten karakterpress.

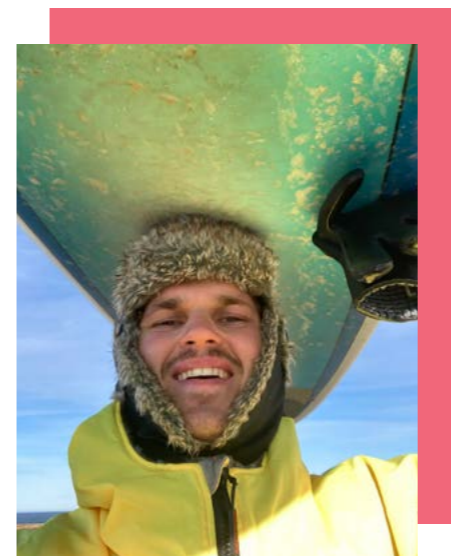
I en tid hvor mye av livet fremstilles som glansbilder, tror jeg det er avgjørende å ha arenaer der mennesker møtes på ekte. Her lærer man å se både seg selv og andre som hele mennesker, også på de dagene livet ikke bare er solskinn. Den erfaringen gjør noe med hvordan vi møter verden – og hverandre.

5. Hvordan ser du for deg folkehøgskolen om ti år?

Det er et veldig godt spørsmål, og jeg er ikke sikker på alle svarene. Men jeg tror – og håper – at samfunnet i enda større grad har fått øynene opp for hvor verdifull folkehøgskolen er.

I en verden preget av uro, tempo og polarisering tror jeg behovet for trygge, positive fellesskap bare blir større. Kanskje er folkehøgskolen enda viktigere nettopp derfor: som et sted der mennesker får bygge karakter, lære å leve tett på ulike personligheter og oppleve mangfoldet i samfunnet på nært hold.

Noe av det sterkeste jeg opplever, er når elever som i utgangspunktet er helt forskjel-



lige finner hverandre.

En tidligere elev sa det så fint (fritt gjenfortalt): «På videregående hadde jeg aldri snakket med deg. Jeg hadde sikkert tenkt at du var en skummel type. Men så ble vi plassert på rom sammen, og nå er du en av mine beste kompiser.»

For meg sier det noe helt essensielt om hva folkehøgskolen kan være: et sted der formidder brytes ned, mennesker vokser, og ekte relasjoner får oppstå. •

Johannes Gerhard Sjørnsen

Solborg folkehøgskole

1. Gi en liten presentasjon av deg selv.

Jeg er 28 år gammel og kommer fra Haugesund. Jeg jobber på linjen «Surf & Backpacking» på Solborg Folkehøgskole. Jeg har jobbet på Solborg i 5 år.

2. Hva er viktig for deg i den jobben du har i folkehøgskolen?

Det som er viktig for meg, er å prøve å hjelpe mennesker til å finne skatten i seg selv. Jeg opplevde selv en radikal endring i livsretning etter folkehøgskole, og kjenner på et sterkt kall mot å prøve å gi videre den gaven jeg selv fikk ta imot som elev. Livet kan by på utrolig mye, og ingenting føles for stort når man går på livsstien sammen med gode mennesker i trygge rammer.

3. Har du noen rollemodeller eller forbilder i folkehøgskolen du henter inspirasjon fra?

Ja, jeg har flere! Den første jeg tenker på er min egen avdelingsleder, Carl Erik. Han er en mann som alltid «angriper relasjonen» (hans

«Folkehøgskolen er et av samfunnets siste utposter for total frihet og radikal kjærlighet.»

Johannes Gerhard Sjørnsen

egne ord), og er totalt uredd når det kommer til å ta initiativ til å vise godhet og genuin interesse ovenfor andre. Hans væremåte får meg til å tro at hvert menneske jeg møter er en potensiell venn og medvandrer. Det handler rett og slett bare om å «angripe relasjonen», altså tørre å initiativet om og om igjen.

4. Hvorfor skal Staten bruke penger på folkehøgskole framover?

Folkehøgskolen er et av samfunnets siste utposter for total frihet og radikal kjærlighet. Vi lever i en tid hvor oppmerksomheten vår stadig blir kapret for å generere inntekt for milliarderselskaper, hvor effektivitet, informasjon og mersalg har blitt viktigere verdier enn nestekjærlighet, sannhet og utforskning. Flere og flere institusjoner og samfunnsaktører blir indirekte kontrollert av et økende press om å generere inntekter, og vi ser at gnisten forsvinner som resultat.

I og med at staten bidrar til dette presset, er det ikke sikkert de ønsker å bruke penger på folkehøgskole framover. Vi har nylige erfaringer hvor vi nettopp var under stort press. Årsaken til at staten BURDE bruke penger på folkehøgskole framover er at folkehøgskolen har potensiale til å være et fristed for tenkere og drømmere. Et sted hvor individet får muligheten til å få en pause fra sin ufrivillige deltakelse i oppmerksomhetsøkonomien, og frigjøre seg selv til å tenke, gjøre og være, i rammer hvor kjærlighet råder som den aller høyeste verdi.

5. Hvordan ser du for deg folkehøgskolen om ti år?

Jeg ser for meg folkehøgskolen som et skoleslag som har endret seg med omgivelsene rundt. Jeg ser for meg at mange mennesker anerkjenner folkehøgskolens potensiale i enda større grad, i det kontrasten mellom folkehøgskolelivet og det «vanlige» livet blir større, og i det flere og flere kjenner på at noe ikke stemmer. Jeg ser for meg at vi vil få internasjonal anerkjennelse, og at mange som søker et nytt liv, vil komme til oss. Jeg ser for meg at enorm kjærlighet og enormt håp blir skapt, oppdaget og delt på våre skoler, og jeg ser for meg at vi forblir et skoleslag som er nært, og som ivaretar hvert enkelt individ som kommer inn gjennom vår dør. •

Hvordan gikk det – egentlig?



Av Morten Granerud,
lærer på Sjøholt folkehøgskole

I skrivende stund hadde jeg nylig gleden av å være med elevene mine på den årlige volleyballturneringen blant folkehøgskolene på Nord-Vestlandet. Da vi kom tilbake, ble jeg som seg hør og bør spurt om hvordan det gikk. Dette spørsmålet utløste muligens overtenkeren i meg. For hvordan gikk denne volleyballturneringen? *Egentlig?*

Opplevelse. Men en slik volleyballturnering er så mye mer enn en volleyballturnering. Først og fremst, vil jeg påstå, er det en *opplevelse*. Og i det følgende har jeg lyst til å forsøke å sette ord på noe av det som kan gjøre denne opplevelsen nettopp til en opplevelse, et minne man tar med seg fra folkehøgskoleåret.

Urolig natt. Jeg starter med sovesituasjonen. Jeg endte opp med å sove på samme sovesal som resten av guttene. Det er alltid godt å sove i sin egen seng i fred og ro. Men det er utvilsomt noe eget med det å sove på en sovesal sammen med andre, kanskje særlig hvis sovesalen ikke er tiltenkt å være en sovesal.

Denne gangen sov vi på treningsrommet, omkranset av vektstenger, vektskiver og treningsstativ (og ja, både benkpress og bicepscurls foran speilet ble utført for turen var omme). Lyset på rommet var sensorregulert. Denne sensoren gikk det an å skru av, men bare for en stund virket det som. Dermed hendte det flere ganger, i det man var i ferd med å gli inn i drømmeland, at det plutselig ble ekstremt lyst i rommet fordi en eller annen gjorde en litt for stor bevegelse.

Vi tapte alle kampene våre. Vi tapte alle settene våre og. Så volleyballturneringen gikk ganske dårlig, vi tapte alt og kom på en klar sisteplass.

Selv våknet jeg opp og måtte på do i løpet av natten. I et voldsomt rykk føk jeg ut av sovesalen, kun ikledd bokser, bort til lysbryteren slik at jeg fikk minimert tiden da lyset var på slik at ingen andre skulle våkne. Selv ble jeg, bokstavelig talt, lys våken. Slike netter blir sjeldent de beste, men det er netter man husker.

Guttastemning. Jeg synes også det noe fint med den «guttastemningen» som er på en slik sovesal. Selvfølgelig er ikke all humoren like sjarmerende, og noe av det er absolutt verdt å korrigere. Men jeg har egentlig sansen for denne tullingen. Det er gutter som utvikler språket sitt og sine sosiale ferdigheter, og som forhåpentligvis lærer hva slags type humor som skaper god stemning.

Også er det for øvrig herlig å se at høylytt prompting fortsatt anses som topp komikk blant den oppvoksende generasjon.

Utforskere. Noen av guttene som var med på denne volleyballturneringen, har et utforskerlynn som det kan være artig å følge med på. Da de fikk høre at noen andre elever hadde blitt vist rundt på skolen av vertskaps-elevene, spurte de meg om jeg synes det var innenfor å ringe tilsyn for å få en liten omvisning. Jeg har jo selv mangfoldige ganger vært tilsyn på egen skole, og selv om man er tilsyn for å hjelpe, er det alltid godt med ting man slipper å gjøre. Så jeg oppfordret dem til å la vær. Særlig med tanke på at det var blitt ganske sent på kvelden.

Men det virket som om disse gutta ikke gav

opp. Lenge etter at jeg selv og de fleste andre hadde lagt seg, kom de inn på sovesalen, selvfølgelig påfulgt av den voldsomme lystenningen.

Selv om interessen fra de andre på rommet der og da var ganske låber for å høre om alt de hadde oppdaget på skolen i nattens tidlige timer, fortalte de ivrig om alt de hadde sett og om folk de hadde møtt. De begynte å pusse tenner og romstere i sekkene sine, før jeg hører den ene utbryte: «Mann, jeg har glemt melatonin min, jeg kommer aldri til å sove nå!» Muligens i frykt for at det skulle bli en realitet, var det en annen elev som omtentksomt tilbød han noe av sin.

Maks innsats. Jeg kan jo for skams skyld skrive noe om volleyballen og. Det av vi skulle tape alt, var noe vi var forberedt på. Men her og, så er en volleyballturnering så mye mer enn en volleyballturnering. Idrettskonkurranser er ikke, etter mitt syn, kun en konkurranse om å vinne. Det er en arena for å lære seg å gi maks innsats, selv om man møter motgang. Det er en arena for lære seg å støtte opp om lagkamerater når det går dårlig for dem. Det er en arena for idretts glede og å ha det gøy. Og alt dette fikk vi til.

Jeg tror dette ble en god opplevelse. Elevene fikk seg en tur sammen, de fikk bli kjent med elever fra andre skoler, de fikk konkurrert sammen som lag, og de fikk nok en liten annerledeshet med folkehøgskoleåret sitt.

Egentlig? Så hvordan gikk denne volleyballturneringen? *Egentlig?* Jo vet du hva, jeg syns den gikk kjempebra! •

Folkehøgskolehverdagen



«Idrettskonkurranser er ikke, etter mitt syn, kun en konkurranse om å vinne.»

«Men det er utvilsomt noe eget med det å sove på en sovesal sammen med andre.»

De siste årene har flere viktige personer i kristen folkehøgskole gått bort. Vi ønsker å skrive om tre av dem, men erkjenner at flere kunne vært trukket fram og nevnt.

Av Leon Haugsbø,
tidlegare styreleiar i NKF

Harry Wiig Andersen – folkehøgskulemannen og politikaren



5. oktober 2023 var livsløpet for Harry Wiig Andersen slutt, 88 år gammal.

Mitt første møte med Harry var i Betlehem i Bergen på midten av 1960-talet. Som ung lærar på Nordhordland Folkehøgskule deltok han saman med ei elevgruppe på eit ungdomsarrangement i mi studietid. Den entusiasmen han den gongen viste for elevane og folkehøgskulen, fylgde Harry gjennom heile livet.

Harry var ein som spreidde humør og glede der han var. «En av kirkens største glad-gutter» skreiv Vårt Land om han til 60-årsdagen hans. Og det var sant også for hans engasjement i folkehøgskulen. Han var stor både i fysisk format og i det han fekk utrette i folkehøgskulen og mange kristne organisasjonar. Harry var ein organisasjonsmann. Han var samlande, talefør, uredde,

entusiastisk og drivande som leiar. Han var meir oppteken av framtida enn fortida. Difor var det mange organisasjonar som valde han som leiar og gav han stort rom.

Harry engasjerte seg tidleg i Noregs Kristeleg Folkehøgskulelag (NKF) og vart sentral i organisasjonen og folkehøgskulelandskapet. Han var styreleiar i tre periodar, første gong i 1976, til saman 11 år. Som leiar stod han sentralt i dei store skulepolitiske sakene i denne perioden, m.a. to folkehøgskulelover. Hans meiningar var viktige og fundamentert i opplevingar frå eigen skule som han dreiv godt med gode og stabile elevtal.

Harry var også sentral i det skulepolitiske arbeidet i Folkehøgskulerådet og Økonomiutvalet. Harry var uredde og ein framifrå formidlar av idear og meiningar. Det var skjeldan å sjå Harry med skriftleg manus. Han trong ikkje det. Harry må ha hatt eit uvanleg godt minne og ein eigen evne til å formulere det sentrale i bodskapen.

Som aktiv politikar vart Harry ein viktig lobbyist for folkehøgskulen. Han var kjend i det politiske miljøet og brukte sine gode kontakter til å sette folkehøgskulen på den politiske dagsorden. Han bygde tillit og gode relasjonar til dei som avgjorde både økonomiske rammevilkår og skuleslaget sin plass i utdanningssamfunnet.

Landsmøta i Noreg Kristeleg Folkehøgskulelag var ein arena der Harry fekk utfolde seg og vart lagt merke til. Han meistra både å vere ordstyrar og festleiar. Begge deler gjorde han med presisjon og humor krydra med gode historier, for det hadde han mange av. Han leia jubileumsfesten for den kristne folkehøgskulen si 100-årsfeiringa i 1993 i Oslo Rådhus og tok mot H. M. Kong Harald som æresgjest.

Harry var prega av uvanleg stor aktivitet og målretta arbeid for å oppnå resultat. Det fekk folkehøgskulerørsla stor nytte av, og mange har vorte inspirerte av den fargerike Harry sitt engasjement. Vi har mykje å takke Harry Wiig Andersen for.

Underteikna fekk gjennom mange år vere medarbeidar med Harry i styret for Noregs Kristeleg Folkehøgskulelag og forskjellige utval i folkehøgskulen. •

Tormod Reiten – ein stillfarande og varm leiar

Tormod Reiten vart vald til NKF-styret på Landsmøtet på Heimly, Finnsnes, i 1985. 3 år seinare vart han vald til leiar for NKF. Han var også medlem og leiar av Folkehøgskulerådet og medlem av styret for Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole. Hans sterke forankring i dei kristne eigarorganisasjonar og god kjennskap til den kristne folkehøgskulerørsla gjorde han til ein samlande person med stor tillit.

Tormod var diplomatisk, veltalende og flink til å legge fram formuleringar som samla partane. Han var ein sterk representant for dialogbasert leiing. Tormod var lågmælt og ein person som ikkje gjorde krav på synlege posisjonar. Likevel hadde han klare, gjennomtenkte meiningar. Han vart lytta



Tormod døde 20. mars 2024.

til. Synspunkta og formuleringsevna hans var avgjerande i mange viktige spørsmål som galdt utforming og vidareføring av den kristne folkehøgskulerørsla og samarbeidet i folkehøgskulemiljøet.

Tormod var først og fremst lærar og medarbeidar i folkehøgskulen, først på Tryggheim, så på Høgtun folkehøgskule (no Nordvestlandet) der han vart i 37 år. I 29 av desse åra var han rektor. Som skuleleiar var han lun og roleg, men med ei tydeleg retning for arbeidet. Han hadde ein tillitsfull veremåte og viste stor omsorg for elevane og personalet. •

Bjarne Kvam – pedagogen og strategen

Bjarne Kvam hadde ni aktive år som medarbeidar i folkehøgskulen. Først som lærar og inspektør ved Nordhordland folkehøgskole i 6 år. Sidan flytta han til Viken folkehøgskule der han var rektor i 3 år.

Bjarne var i denne perioden medlem og nestleiar i styret for NKF frå 1978 til 80. Då var han også medlem og leiar av Folkehøgskulerådet.

I 1980 vart Bjarne Kvam tilsett som lærar ved Norsk Lærarakademi NLA, og seinare, frå 1986, som rektor. Han var ein strateg, god organisator og ein sterk talsmann for friskulesektoren.

Bjarne Kvam vart utnemnt til leiar for det offentlege utvalet som la fram NOU 2001:16 Frihet til mangfold. Om folkehøgskolens rammevilkår. Som utvalsleiar var han visjonær og målretta.

Tidlegare leiar i Folkehøgskoleforbundet og medlem i utvalet, Arild Mikkelsen, skreiv fylgjande minneord om Bjarne Kvam i Folkehøgskolen oktober 2025:

Med Bjarne Kvams bortgang har folkehøgskolen i Norge mistet en av sine viktige premissleverandører. Bjarne Kvam ble født i 1949, han døde nå i september, etter et langt liv i utdanningssektoren i Norge. I 25 år var han rektor ved Norsk Lærarakademi, og de dypeste sporene etter seg har han nok satt i den brede kristelige høyskole- og friskulesektoren, men det er også grunn til å dvele ved hans arbeid i, og for, norsk folkehøgskole.

Da Bjarne Kvam ble leder for Kvamutvalget som førte fram til NOU 2001: 16 Frihet til mangfold, var det en erfaren pedagog som tok fatt. Bjarne Kvam sa selv at han hadde hatt sin opplæringsfase i folkehøgskolen. At folkehøgskolen hadde vært viktig for ham, og at han hadde med seg betydningfulle erfaringer, fikk vi som satt i utvalget sammen med ham kjenne på. Bjarne Kvam hadde både grundige egne erfaringer fra folkehøgskolen, et teoretisk overblikk og klare gjennomtenkte holdninger til arbeidet i folkehøgskolen. Han hadde sine røtter i den kristelige folkehøgskolen. Dette la han aldri skjul på, men med en naturlig åpenhet og



Bjarne Kvam døde 4. sept 2025.

ekte dialogisk grunnholdning var han lett å samarbeide med. Med dyp respekt for hele folkehøgskolelandskapet ledet han arbeidet i utvalget på en god og stødig måte.

Arbeidet i utvalget var krevende. Den samfunnsmessige konteksten var ny, med framvoksende deregulering, markedstenkning og ideologisk liberalisme. I dette landskapet skulle folkehøgskolens frihet opprettholdes, og statens rolle var ukklar. Skulle staten gjennom klare lover gi folkehøgskolen et trygt rammeverk, eller skulle staten trekke seg helt tilbake og bare gi økonomisk tilskudd. Med bakgrunn i gode samtaler, fruktbare diskusjoner og klare refleksjoner, endte utvalget opp med overskriften «frihet til mangfold», noe som i sin tur førte til følgende lovtekst: «Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen».

Bjarne Kvam ledet arbeidet på en myndig måte, resultatorientert og framtidrettet. Han satt også i viktige utvalg som Mjøstutvalget og Rystad-utvalget, og bidro med sin stemme i utviklingen av hele universitet- og høyskolefeltet. Jeg husker arbeidet i Kvamutvalget med glede, og har bare gode minner om Bjarne Kvam. •

(Teksten er trykt med løyve.)

Odd Haddal

- den eldre, vise som bar de unge, kule

Da Odd Haddal (1944 – 2026) etter noen måneders sykdom gikk ut av tiden 8. mars, mistet folkehøgskolen i Norge en av sine viktigste tenkere. Odd var ansatt som pedagogisk konsulent i Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) de 15 årene 1999 – 2014, og han bisto vårt pedagogiske utviklingsarbeid i mange år etter at han gikk av.

Både i ansettelsesperioden og i mange av pensjonistårene som fulgte, øvde Odd Haddal betydelig innflytelse på skoleslagets egen tenkning om hva som teller for dets legitimitet. Uten fiksfakserier eller støyende framferd, og gjerne med spørsmål framfor svar, evnet han å fremkalle refleksjoner og ytringer som bidro til å utvikle grunnlaget for videre utvikling og aktualisering av folkehøgskolen i Norge.

Som en god tenker ropte Odd aldri høyt. Han drev aldri med politikk, men han gav gjennom alle sine stille bidrag som skribent og veileder det innholdet som politikken og pedagogikken trengte. Han gav oss retning.

Odd hadde et stort engasjement for

og innsikt i folkehøgskolenes arbeid med *selvevaluering*. Det var hans idé at vi skulle begynne å gi systematiske tilbakemeldinger til skolene på rapportene. Odds grundige kjennskap til folkehøgskolepedagogikk og historie var et godt grunnlag for disse tilbakemeldingene.

Selvevalueringsarbeidet ble viktig for skolene, og etter hvert også for omverdenen. I arbeidet med ny lov kunne folkehøgskoleorganisasjonene med en viss trygghet hevde at selvevaluering var en viktig metode i skolenes arbeid med kvalitetssikring og utvikling – ikke bare fordi selvevalueringsarbeidet i seg selv var kvalitetssikrende, men også fordi Odd Haddal var en pådriver for prosessen med å få rapportene tilsendt, lest og gjennomarbeidet. Vi opplevde nok i liten grad at myndighetene, som var mottaker av selvevalueringsrapportene, responderte på dem.

Odd hadde en usedvanlig god evne til å uttrykke seg, både muntlig og skriftlig. Tiden fløy når man skrev sammen med ham. Gjennom samtaler og tekster formidlet han både

skrivekunnskaper og folkehøgskolekunnskap. Odds bidrag til boka *Det sosialpedagogiske blikket* var helt avgjørende for at det ble en «ordentlig bok». Han arbeidet hardt med boka, også etter at han ble syk.

Folkehøgskolen har et sterkt, opplevelsesbasert ytre, som til dels dekkes av SoMe-språket og markedsføringspråket, men Odd Haddal fortalte oss hva vi *egentlig* driver med, og gav oss ordene til å beskrive det. Det er i stor grad gjennom Odds stille arbeid at det ytre uttrykket fikk sitt indre fundament, noe som har vært avgjørende for oss de seneste årene, der vi selv måtte formulere ord og begrep som skulle gjøre oss forståelige for politikere og byråkrater, pedagoger og eiere.

Odd Haddals grundighet og arbeidsinnsats var bærende i redaktørskapet for *Reisens pedagogikk* og *For felles sak*, jubileumsboken for NKF. Slik også hans blikk og kunnskapsmasse var avgjørende for prosjekter som *3D-veiledning*, dette «hånd-i-hanske»-programmet for folkehøgskolen, og *Sosiale medier i folkehøgskolen*, som ble et felt folkehøgskolen, først noe nølende, senere

ganske massivt, bare måtte forholde seg til.

Odd var en lyttende person. Han gav sine medmennesker plass, samtidig som han var tydelig og bevisst på sine erfaringer og sin

kunnskap. Som språkmann var han velformulert og «to the point» i alt han gjorde.

Odd gav sine medarbeidere muligheter. Odd var klar for nye ideer og forslag, og når

man i *Skoleutviklingsutvalget* kom med innspill, var han alltid lyttende, og fikk de ulike tankene og forslagene inn i strukturerte og gode rammer.

Om man så at en studietur kunne være på sin plass, så var han alltid positiv. Alt utenom sjøreiser. Der gikk grensen, å være sjøsyk var ikke hans favoritttilstand. USA-erfaringen brukte han til folkehøgskolens beste. Noen av studiereisene gikk til USA, for eksempel til Alverno College i Wisconsin. Dette colleget har ikke skolekarakterer, men holder fokus på beskrivelse av oppnådd resultat på studiene. Det ble et fascinerende møte med et karakterfritt skolesystem som ikke var folkehøgskole.

En annen reise gikk til Search Institute i Minnesota. Search Institute har fokus på 40 «developmental assets», som vi på norsk oversatte til «Vekstvilkår». Hva skal til for at ungdom skal utvikle seg maksimalt gjennom positive erfaringer og møter med medmennesker? En slags folkehøgskole «the American way».

Vi er takknemlige for å ha møtt det gode mennesket og den bautaen av en folkehøgskolemann som Odd Haddal var. Han var ikke den som verken søkte eller fikk mest oppmerksomhet. De av oss som fikk arbeide tett med ham, er takknemlige for dette. Vi takker for at han lyttet og tok på alvor det vi kom med av refleksjoner. Vi takker for hans begeistring og engasjement.

For noen av oss ble Odd både en venn, en medvandrer og en mentor. Han gjorde det lett å be om hjelp. Han stod aldri i veien for noen, men det han sa, ble lyttet til. Han tok liten plass, men etterlater seg et stort tomrom. •

Marie Wiland
Geir Leklem Ertzgaard
Morten Serkland
Gunnar Birkeland



Odd Haddal og Bjarne Kvam.



Marie Wiland, Sindre Findal Vinje og Odd.



Profil: Sakkeus

Jeg ser ting annerledes nå!

Jeg måtte klype meg i armen da jeg leste elevenes evalueringer etter studietur. De var sterke. De var ekte. Og de var fulle av bevegelse. Spørsmålet reiste seg fort: Hva gjør jeg med dette? For dette er ikke bare fine formuleringer. Det er erfaringer som har truffet noe dypt. Erfaringer som har potensial til å forme liv.



Av Cecilie Grøttveit,
lærer på Nordhordland folkehøgskole

Som ofte ellers går jeg til Bibelen. Ikke bare for å finne svar, men for å finne språk. Og der, helt uventet, dukket en kjent skikkelse opp med ny tyngde.

En linse. Sakkeus – den koselige søndagskolehistorien om en liten mann som klatret opp i et tre for å se Jesus. Han er på utsiden sosialt sett, men nysgjerrig. Vi leser ofte fortellingen om Sakkeus som en historie om omvendelse, nåde og sosial forvandling. Denne gangen, i møte med mine erfaringer etter studietur, traff den meg annerledes. Sakkeus ble min tolkningsnøkkel, som en linse jeg fikk se min praksis gjennom.

Noe har skjedd. Mange av oss i folkehøgskolen har i løpet av de siste månedene tatt med oss elever ut i verden. På linjetur. På studietur. På møter som ikke lar seg gjen-

skape i et klasserom. Vi planlegger godt. Vi forbereder nøye. Vi legger til rette.

Samtidig vet vi dette: Det er noe som skjer der ute som ikke skjer her hjemme. Plutselig blir engasjementet hos elevene vekket. Plutselig vender de blikket utover. Inntrykk setter seg i kroppen. De finner ord for å uttrykke seg. De ser urettferdighet med egne øyne og forstår plutselig hva de er med på. Møter med andre mennesker river i etablerte forestillinger. Og vel hjemme forstår vi at noe har skjedd.

Treet. Kanskje er studieturen nettopp det treet Sakkeus klatret opp i. Et sted som løfter blikket. Et sted som gir perspektiv. Et sted hvor verden ser annerledes ut.

Det er lett å romantisere både Sakkeus og elevene våre. Men det er ikke uten risiko de klatrer i trærne. For Sakkeus var det eksponerende og sosialt risikabelt å gjøre seg synlig i treet. For elevene våre er det kulturelt, emosjonelt og personlig utfordrende å gå inn i det ukjente. Sakkeus ble drevet av nysgjerrighet. Han ville se. Som elevene. Nysgjerrige etter å se og oppleve verden. Der i treet fikk Sakkeus et nytt perspektiv. Mine elever fikk flere nye perspektiver:

- Å bo i en vertsfamilie.

- Å møte fattigdom tett på.
- Å stå i spenningen mellom «sånn er det hos oss» og «sånn er det her».
- Å oppleve likhet i ulikheten.
- Å kjenne på maktesløsheten i møte med urettferdigheten.

Det er ikke bare en reise. Det er en bevegelse. Og den bevegelsen krever noe av dem. Som Sakkeus.

Møtet med verden vekket det jeg ønsket hos elevene. Endring. I møte med Sakkeus fikk jeg et språk for hva som gjorde endring mulig.

Nytt blikk. Sakkeus er hovedpersonen. Jesus er sentrum. Og treet, ja, det har også en viktig funksjon. Treet løfter slik at Sakkeus kan se. I treet endret perspektivet seg. Han fikk møte Jesus og forvandlingen var total. Treet blir for meg et symbol på mulighet, perspektiv og forvandling.

For forvandling skjer! Blikket forandres. Ikke nødvendigvis som et stort øyeblikk, men som en stille forskyvning: «Jeg ser annerledes nå.»

Det er kanskje det mest verdifulle vi kan håpe på som lærere i folkehøgskolen. Ikke at elevene finner alle svar, men at de får et



«Studieturen har gitt meg et nytt perspektiv på livet.»

«Jeg ønsker å leve mer rettferdig, være mer takknemlig og gi mer av meg selv.»



«Et øyeblikk jeg aldri kommer til å glemme er da vi ble hentet av host family. Jeg følte at jeg virkelig levde. Hele settingen var spesiell.»



«Jeg har ikke helt klart å sette ord på hva jeg følte da vi så fattigdommen på gravplassen hvor hundrevis av familier bodde...»

nytt blikk. Et blikk som er mer åpent. Mer undrende. Mer rettferdighetsøkende. Mer vendt mot andre mennesker.

Hvilke trær gir vi elevene å klatre opp i for å se verden annerledes? Hvordan skaper vi møter som faktisk kan rukke ved etablerte bilder og ikke bare bekrefte eksisterende bilder? Og ikke minst: Hva gjør vi med: «Jeg ser annerledes nå?»

Hovedpersonene. Vel, så ble det tydelig for meg. Som Sakkeus er hovedpersonen i bibelfortellingen, er elevene hovedpersoner i våre fortellinger. Det er deres bevegelse, deres valg og deres blikk som står i sentrum.

Og vi planter trær.

Vi legger til rette for de erfaringene som kan løfte dem opp og gi dem nye perspektiver.

Vi legger til rette for møter som betyr noe. Vi skaper rom for erfaringer som utfordrer.

Vi inviterer til perspektivskifte.

Vi følger opp når noe har begynt å bevege seg.

Jesus. Trær trenger jord, røtter og et fundament som bærer. For oss er dette fundamentet Jesus. Når røttene får vokse seg dype i dette fundamentet, blir de sterke og solide.

Vi vet selvfølgelig godt at selv det beste treet betyr ingenting hvis ingen klatrer. Heldigvis vet vi også dette: Når elever faktisk klatrer, når de våger, ser og lar seg berøre, da skjer det noe som kan vare lenge etter at skoleåret er over.

Jeg skriver dette som engasjert bistandslærer, men det gjelder oss alle. Alle som tar elever med ut av det vante. Alle som skaper møter på tvers av forskjeller. Alle som legger til rette for at unge mennesker kan få se verden, og seg selv, på nytt.

Oppfordringen er enkel: Plant gode trær for alle Sakkeusene som kommer i vår vei. Plant i god jord. Gi rom for klatring. Og ta på alvor det som skjer når elevene begynner å se.

For der, et sted mellom treet og blikket, kan livet deres forandre seg. •



«Jeg vil at denne turen skal prege meg ved at jeg sitter igjen med takknemlighet, læring og forståelse for livet.»



Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personale. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Stavern folkehøyskole**. Fotografer er Per Andreas Ringsby, Eva Hellerdal Skaalbones, Julia Thiesen og Henriette Kvebæk Dahl.



Gud er tilbake i politikken – men forstår vi hva som skjer?

For noen tiår siden var forskere overbevist om at vi sakte, men sikkert kom til å legge religioner og ideologier bak oss. Samfunnet hadde ikke lenger bruk for slikt. Men ingen av dem var døde.



Makten og det helige

Joel Halldorf
Fri Tanke forlag, Sverige, 2026
243 sider

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Man skal ikke ha fulgt mye med på nyhetene de siste årene før «Gud» dukker opp i en eller annen form. Dette gjelder enten temaet er krigen i Ukraina, Donald Trump og MAGA-bevegelsen, eller politiske strømninger i Europa.

Norge. Her hjemme ser vi et interessant bilde: fra KrFs nye konservative retorikk til Rødt-politikerne Mimir Kristjánsson og Sofie Marhaugs bibellesing og tolkning av kristendommen. Hvor plasserer vi Jesus på den politiske skalaen i dag – hos Rødt, FrP eller et sted midt imellom?

Det er tydelig at religion er mer til stede i den norske offentligheten enn på lenge. Selv om sekulariseringen fortsetter, ser vi en interessant trend der flere unge søker mot kristen tro. Det samme gjelder i Sverige, der innmeldingene i Svenska Kyrkan har økt de siste årene. Kjendiser står frem med sin tro. I podcasten «Espen er kristen» hos Vårt Land inviterer komiker Espen P.A. Lervaag kjendiser på løpende bånd for å snakke om sitt forhold til kristendommen.

Teologer som samfunnsanalytikere. Det krever god oversikt å holde seg oppdatert på alt som skjer i politikk, samfunn og akademia. Derfor trenger vi dyktige for-
tolkere og formidlere. Joel Halldorf befinner seg i det øverste sjiktet. Den svenske professoren i kirkehistorie er nå aktuell med boken *Makten og det helige*. Boken har mottatt

strålende kritikker i nabolandet – en hyllest det er lett å slutte seg til.

Halldorf er nærmest for kjendis å regne i Sverige som analytiker av kirke- og samfunnsproblemer, men også i Norge hører vi stadig stemmen hans på P2. Han opptrer hyppig i aviser, på TV og i podkaster, i tillegg til å skrive aktivt på sin Substack, *Vit Rök*. Jeg vil absolutt anbefale å følge ham der.

Før jeg går videre til boken, vil jeg også glede meg over at flere norske teologer brukes som eksperter i media. Jeg tenker da særlig på Åste Dokka og Ragnar Misje Bergem. Sistnevnte er aktuell med boken *Hvem skal vi elske?*, om MAGA-bevegelsens forhold til kristen tro. Den skal vi skrive mer om i neste nummer.

Nyateistene. I etterkant av 11. september 2001, da «alle» så hvor skadelig religion kunne være, fikk vi en ateistisk vekkelse over hele verden. Men som med de fleste vekkelser, døde også denne sakte ut. Frontfigur Richard Dawkins mente lenge at religion var en pest vi burde utrydde. I dag kaller han seg imidlertid «kulturkristen» og vedgår at kristendommen har mye positivt å bidra med i samfunnet.

Det postsekulære. Den nylig avdøde sosiologen og filosofen Jürgen Habermas trodde også lenge at religion ville forsvinne i takt med økt levestandard og vitenskapelig fremgang. Men han mistet troen på sekulari-

seringen. Fra 2005 forlot han tanken om det rent sekulære samfunnet og kalte det i stedet *postsekulært*. Religionen ville bestå, på godt og ondt, og den hørte naturlig hjemme i den offentlige samtalen – så lenge det religiøse språket ble oversatt til et sekulært språk.

De senere årene har også sosiologen Hartmut Rosa åpnet for religionens plass i samfunnet, slik vi tidligere har skrevet om i *steg* (3/2025). «Demokratiet trenger religion» er undertittelen på hans bok *Det lydhøre hjertet*. Religionene forsvant så visst ikke.

Det hellige. Joel Halldorf begynner boken sin med å definere «det hellige», et nøkkelbegrep i hans samfunnsanalyse. At kristen tro har en tanke om at Gud er hellig, er vi vant til. Men når vi slutter å tro på Gud, slutter vi ikke å tro på det hellige – vi bare overfører det til andre ting, dette kalles også sakralisering. I P2-programmet «Mitt indre kompass» spør programleder Pål Plassen intervjuobjektene: «Hva er hellig for deg?» Det er langt mellom Gud-svarene, men det er veldig mye annet folk holder for hellig.

Vi misforstår opplysningstiden hvis vi tror den handlet om gudløshet og sekularisering, skriver Halldorf. I stedet ga den oss nye guder. Den franske revolusjonen fungerte for eksempel som en ny religion. Og nye guder har oppstått siden:

«Liberalismen lovpriste individet frihet, sosialismen likestillingen, nasjonalismen folket og nazismen rasen. Rundt disse verdi-



Joel Halldorf må regnes som en av våre mest innflytelsesrike teologer. (foto: C. Sturmark).

ene ble det formet slagord, manifest, sanger, ritualer og symboler som samlet mennesker i religionslignende bevegelser. Her ble det generert en kraft mektig nok til å velte gamle ordninger og bygge en helt ny verden.»

Der verden er full av brister, er det hellige helt: «uskadet, komplett og friskt». Mennesker søker seg til det hellige for selv å bli hele. Samtidig ligger det i begrepet at det hellige ikke må skades eller krenkes.

Nye guder. Vi kommer alltid til å skape oss nye helligdommer. Etter andre verdenskrig brøt de store ideologiene sammen, og liberalismen vant terreng. Men liberalismens sakralisering av individet har også sine utfordringer. Hva binder oss sammen når man ikke lenger har en ytre fiende?

På 2010-tallet ble vi kjent med begreper som «trygge rom», triggervarsler og lettkenhet. Identiteten vår har blitt hellig og må beskyttes. Problemet oppstår i møte med liberalismen,

som holder ytringsfriheten for hellig.

Moderniteten er full av «religionssurrogater» – som nasjonen, friheten, kunsten og menneskerettighetene – ifølge kulturkritiker og filosofiprofessor Terry Eagleton.

Nasjon og kristendom. Når vi bruker «det hellige» som nøkkel for å forstå USA og Europa, faller mye på plass. Jeg liker Halldorfs analyse, særlig poenget om at ulike former for kristendom står i strid med hverandre. Den høyrenasjonalistiske kristendommen står sterkt i dag, men dens viktigste motstandere kommer fra kirken selv.

Da Russland invaderte Ukraina, begrunnet Putin det med at landene tilhørte samme «åndelige sfære». Krigen for å gjøre landene «hele» igjen ble fremstilt som en hellig krig. Men det hellige spiller også en avgjørende rolle for ukrainerne, som ikke kan godta russernes forsøk på å rettferdiggjøre krigen med Gud på sin side.

Makten. Historien har vist at religioner korrumpes når de inntar maktens korridorer. Religiøse enkeltpersoner må gjerne ha makt, mener Halldorf, men ikke religiøse institusjoner. De bør holde seg på grasrotnivå. Når det hellige får virke nedenfra, kan det balansere den tyngden som den øverste makten besitter.

Vi både tiltrekkes og skremmes av det hellige. Det binder bånd mellom oss – mellom Gud og mennesker, og mennesker imellom. Som kilde flommer det hellige over og ned på oss, ut i verden, skriver Halldorf.

Jeg har vært tilhenger av Joel Halldorf i mange år, og nok en gang leverer han en strålende bok. Den er på svensk, men vi nordmenn forstår da nabolandets språk? Les den! •

<<Den høyrenasjonalistiske kristendommen står sterkt i dag, men dens viktigste motstandere kommer fra kirken selv.>>

Nordic Summit 2026

Demokratikonferanse for de nordiske folkehøgskolene

100 deltakere fra ulike nordiske folkehøgskoler var i april samlet til demokrati-konferanse på vakre Lidø, og Bosøn folkehøgskole utenfor Stockholm.



Av Kjersti Versto Roheim, styreleder i NKF

To dagers program bød på foredrag og workshops med fokus på erfaringsdeling, pedagogisk utvikling og metoder for å jobbe med demokrati og medborgerskap på skolene.

Spør barna. Margot Wallström, tidligere svensk minister og EU-kommisær, åpnet konferansen med å bringe inn perspektivet for barn og unge som vokser opp i dag. Spør barna, sa hun og pekte på at samfunnet dreier i retning av å bli mer kapitalistisk og individualistisk i tillegg til en økende militarisering og opprustning i hele Europa. Vekst og økende konsum er på dagsorden.

Wallström er bekymret for hvilket samfunn vi utvikler. Hun peker på at vi ikke bare må ruste opp for krig, men også investere i fred. Wallström spør: Hvor er kvinnene i alle disse rommene, der militære avgjørelser blir tatt? Det er skremmende hvor mye ettervirkninger det blir av krig, og at det, som alltid, er barn og kvinner det går hardt ut over. Historien har vist oss at økt militær opprustning ikke gjør oss tryggere. Hun er videre tydelig på at alle de fryste midlene fra

Russland bør brukes nå for å hjelpe Ukraina, vi har ikke gjort nok for å bistå dem.

Sivilsamfunnet og folkehøgskolene.

Wallström holdt en engasjert åpningstale og pekte på menneskelige relasjoner og demokrati, der små steg blir viktige. Lokalsamfunn kan bidra til å være fredsbevarende.

– Vi må jobbe mot økende polarisering og skille sak og person. Vi må investere for fred, sier Margot Wallström, både planlegge og investere for fred. – Vi må håpe og håpe sammen med andre. Vi kan ta inn over oss det håpet som barna bærer. Folkehøgskolene er vesentlige, der de arbeider med å danne medborgere og der samspillet mellom mennesker får utvikle seg, i et miljø for likeverd og respekt.

Folkehøgskolene var viktige for oppbyggingen av gode samfunn og demokrati i Norden. De blir viktige fremover i investering i fred, der medborgerskap og demokrati må holdes ved like og utvikles.

Ukraina. Små og store forskningsprosjekter ble presentert på konferansen, og deltakerne fikk et lite innblikk i satsing på folkehøgskole i Ukraina. En skole er startet, og det er dannet nettverk for å etablere flere.

USN (Universitetet i Sør-Øst-Norge) deltar i et initiativ for å etablere folkehøgskoleutdanning i Ukraina. Det er stor interesse for å kunne bruke folkehøgskolepedagogikken aktivt i arbeidet med å bygge opp sivilsamfunnet i og etter en krigssituasjon. Skolesystemet er dessuten enda preget av det tradisjonelle, helt tilbake til sovjettiden.

Sivilsamfunnet må nå forberede for fred og en omfattende gjenoppbygging, selv om man ikke vet når krigen tar slutt.

Hope for Democracy. Sven Wågen Sæther fra Ålesund folkehøgskole deltok på konferansen og hadde gjennom prosjektet Hope for Democracy medansvar for program og gjennomføring av workshops.

Vi spurte Sven litt nærmere om prosjektet.

Nettverk. 6-8 andre folkehøgskoler i de nordiske landene har deltatt. Det har vært kjempesint arbeid, der vi har blitt en kompissgjeng eller folkehøgskolefamilie på tvers av landegrensene. Nå har jeg et nettverk som jeg kan bruke fremover, sier Sven. – I prosjektet er det gjennomført en spørreundersøkelse blant elevene om deres syn på demokrati og deres deltakelse i sivilsamfunnet. Blant annet har 91% av de spurte deltatt i valg, noe som er svært gledelig og et lite signal om samfunnsbevisste elever.

Ut av bobla. – For meg har det vært viktig å komme ut av egen skoleboble og få bli mye bedre kjent med hva folkehøgskolene jobber med i de andre landene. Ja, på dypet kjent med deres situasjon og muligheter. Selv om vi har ulike vilkår, og det er enkelte skoler uten internat, så hører jeg folkehøgskolespråket og bevisstheten om folkehøgskolepedagogikken. Vi har hatt så åpne og fine samtaler, og ærlige svar, sier Sven.

– Sverige har en mye mer sammensatt elevgruppe enn i Norge og de har fått et sam-



«Vi må jobbe mot økende polarisering og skille sak og person. Vi må investere for fred.»

Margot Wallström

funnsoppdrag med videregående opplæring. Jeg kan kjenne det igjen fra den kristne ungdomsskolen, og det kan være vi får flere av disse utfordringene framover. Det er spennende å lære av deres erfaringer uansett.

For lite sang. – Fra denne konferansen tar jeg med meg at det var for lite sang! fastslår Sven. – Vi merker at Danmark og Norge holder på sangtradisjonen i sterkere grad enn Sverige og Finland, og at vi må være veldig bevisste nå, slik at vi ikke mister den på skolene. Svenskene snakker om det, de hadde en annen praksis på skolene tidligere, som de nå minnes med savn og glede.

Utbytte. – Hva reiser du tilbake med?

– Hjem igjen tar jeg med meg flere innsteg til samtaler i personalet for hva vi trenger av input og retning videre. Innledningsforedraget til Margot Wallström og seminaret til Steinar Bryn, Nansen-akademiet fant jeg særlig verdifulle.

Steinar Bryn fortalte om sine erfaringer med å bygge samfunnet og demokratiet på nytt etter krigen på Balkan, der Nansens fredssenter har drevet et stort arbeid gjennom mange år. Hvordan er det mulig å bygge

opp igjen tillit?

– Som skoleleder er det veldig nyttig å delta i diskusjonene og møte nye perspektiver, sier Sven. – Anbefales!

Viktig å møtes. Lisbeth Trinskjær, leder for Høyskolerne i Danmark, er på konferansen og påpeker at det er viktig at vi møtes i Norden.

– Den nordiske folkehøgskolen har en viktig oppgave i å utvikle og fastholde det nordiske demokratiet. På denne konferansen samles vi for å diskutere hvordan vi løser det pedagogiske arbeidet og hvordan vi kan jobbe på skolene. Vi øker vår bevissthet om dannelsesoppdraget og hvordan vi alltid har arbeidet, og hvordan vi kan utvikle. Jeg tror vi tar feil dersom vi leter etter et revolusjonerende grep, sier Lisbeth Trinskjær.

– Det er små steg som fører fram, med et mangfold av metoder og utviklingsmuligheter. Konferansen har også gjort meg bevisst på hvor ulikt vi arbeider i de 4 landene, med ulikt lovverk og også ulike elevgrupper. Våre referanser er forskjellige, likevel er dannelsen det helt primære. Det politiske bakteppet er alvorlig, vi må derfor jobbe hver for oss og sammen for vårt nordiske demokrati. •



«For meg har det vært viktig å komme ut av egen skoleboble og få bli mye bedre kjent med hva folkehøgskolene jobber med i de andre landene.»

Sven Wågen Sæther



«Det er små steg som fører fram, med et mangfold av metoder og utviklingsmuligheter.»

Lisbeth Trinskjær

Langlesing



Foto: Shutterstock

Jesus og Donald:

Evangelienes antropologi og Trumps menneskesyn



Av **Lars Fr. H. Svendsen**,
forfatter og professor i filosofi
ved Universitetet i Bergen

Hvis man leser de fire evangeliene med et filosofisk blikk, fremtrer de ikke bare som religiøse tekster, men også som bærere av en bestemt antropologi: en systematisk og gjennomtenkt forståelse av hva det vil si å være menneske.

Evangeliene inneholder svar på spørsmål som: Hva kjennetegner et godt menneske? Hva gjør et menneske stort? Hvilke egenskaper bør et samfunn beundre og etterstrebe? Disse spørsmålene er filosofiske.

Evangelienes normsett kan brukes som en målestokk for å vurdere andre fenomener, i dette tilfellet Donald Trumps politiske re-

torikk og praksis. Det som sammenlignes er et ideal og en virkelighet: evangeliene fremstiller et ideal om menneskelig godhet mens Trumps politiske virke er empirisk tilgjengelig som faktisk ytret retorikk og dokumentert atferd. Evangelienes menneskesyn trer særlig tydelig frem når det leses opp mot et verdensbilde og en praksis der menneskers verdi måles i styrke, dominans og suksess.

1. Evangelienes omvurdering av alle verdier.

Evangelienes Jesus fremstår som en lærer som systematisk utfordrer etablerte hierarkier. I den antikke middelhavskulturen var sosial status nært knyttet til ære, rikdom og makt. Å være stor betydde å være overordnet andre og anerkjent som sådan av samfunnet rundt seg. Den sosiale logikken var i bunn og grunn en rangstige. Evangeliene presenterer en gjennomgripende omvurdering av dette verdihierarkiet. Dette kommer tydelig til uttrykk i Saligprisningene (Matt 5:3–12; Luk 6:20–23). Her erklærer Jesus de salige ikke er de sterke eller vellykkede, men de fattige i ånden, de ydmyke og de som hungre etter rettferdighet. De som i verdens øyne mangler noe – makt, rikdom og anseelse – løftes frem som bærere av en dypere form for velsignelse. I Lukasevangeliets mer sosialt eksplisitte versjon heter det direkte: «Salige er dere fattige, Guds rike er deres» (Luk 6:20). Umiddelbart etter følger en advarsel til de rike: «Men ve dere rike, dere har allerede fått deres trøst» (Luk 6:24). Rikdom er her ikke moralsk nøytralt, men snarere et mulig hinder for det gode liv slik Jesus definerer det.

Rikdom. Skepsisen til rikdom er ikke et margi- nalt motiv, men gjennomsyrrer evangeliens fortellinger. I fortellingen om den rike unge mannen (Matt 19:16–24; Mark 10:17–25; Luk 18:18–25) konfronteres Jesus med en person som i samtidens øyne fremstår som moralsk respektabel og sosialt vellykket. Likevel er konklusjonen at hans formue står i veien for det livet

Jesus forkynner: «Det er lettere for en kamel å gå gjennom et nåløye enn for en rik å komme inn i Guds rike» (Matt 19:24). Bildet er bevisst overdrevet og humoristisk, men budskapet er alvorlig: rikdom og makt er ikke tegn på Guds gunst, men kan like gjerne være tegn på det motsatte. (Det står ikke noe sted i evangeliene at Jesus ler, men bruken hans av ironi, sarkasmer og hyperboler vitner om at han må ha hatt humor.)

Det andre kinn. Evangelienes utfordring er ikke bare rettet mot rikdommens prestisje. I Bergprekenen oppfordres tilhørerne til å vende det andre kinn til dersom noen slår dem (Matt 5:39), og til å elske sine fiender (Matt 5:44; Luk 6:27). Dette representerer et radikalt brudd med æreskulturen som preget både den jødiske og den romerske verden, der krenkelser normalt krevde gjengjeldelse for at den krenkedes sosiale status kunne gjenopprettes. Å avstå fra hevning var ikke uttrykk for passivitet. I stedet var det en aktiv avstandstagen fra det etablerte verdihierarkiet.

Lederen som tjener. Den mest direkte formuleringen av evangeliens omvurdering av storhet finner vi i Jesu undervisning om lederskap. Når disiplene diskuterer hvem av dem som er størst, svarer Jesus med en formulering som må ha vært sjokkerende for en antikk tilhører: «Den som vil bli stor blant dere, skal være tjeneren deres» (Mark 10:43; jf. Matt 20:26). Dette ikke er et råd om beskjedenhet eller å gjøre seg liten, men en påstand om hva storhet faktisk er: ikke dominans, men tjeneste. Denne tjenestens logikk

«**Et verdensbilde som konsekvent identifiserer verdi med verdslig suksess, må avvise evangeliens Jesus som en irrelevant skikkelse eller som en 'taper'.**»

kulminerer i evangeliens fremstilling av Jesu eget liv. Fortellingen om fotvasken (Joh 13:1–17), der Jesus vasker disiplens føtter – en oppgave som i antikkens sosiale hierarki tilkom slaver – er en demonstrasjon snarere enn bare et påbud: «Jeg har gitt dere et forbilde» (Joh 13:15). Det er en konkret og kroppslig iscenesettelse av det pedagogiske poenget: den som er størst, gjør seg til den minste.

Selvrefleksjon. Et annet sentralt element i evangeliens menneskesyn er kravet om selvrefleksjon og viljen til å erkjenne egne feil. I Bergprekenen finner vi den velkjente lignelsen: «Hvorfor ser du flisen i din brors øye, men bjelken i ditt eget øye legger du ikke merke til?» (Matt 7:3; jf. Luk 6:41). Bildet er nesten grotesk i sin overdrivelse: en bjelke i ens eget øye mot en liten flis i den andres. Den understreker hvor dypt menneskelig det er å være blind for egne feil og skarp overfor andres. Jesu poeng er ikke at man aldri skal kritisere andre, men at all kritikk må begynne med selvkritikk: «Ta først bjelken ut av ditt eget øye» (Matt 7:5). Dette følger av evangeliens overordnede antropologi: at alle mennesker er feilbarlige, og at en realistisk selvinnsikt er en forutsetning for etisk handling. Denne tanken er dyptgående forankret i kristen tenkning mer generelt, fra Augustins «Bekjennelser» til Luthers vektlegging av synderkjennelse som begynnelsen på anger og forsoning. Selvinnsikt er ikke bare en dyd blant andre; den er grunnlaget for all moralsk utvikling.

2. Trumps menneskesyn: styrke, dominans og fraværet av selvkritikk.

Denne betoningen av selvinnsikt og feilbarlighet står i et påfallende spenningsforhold til den politiske stilen til Trump. Gjennom flere tiår i offentligheten – først som forretningsmann og senere som politiker – har Trump konsekvent fremstilt verden som et

<< nullsumspill der styrke og svakhet avgjør hvem som blir vinnere og tapere. I «The Art of the Deal» (1987) beskrives livet som en serie konkurranser der målet er å vinne, og der styrke og aggressivitet er de grunnleggende dydene. I politiske taler har han gjentatte ganger omtalt kritikere som «losers», «weak» eller «pathetic», og det er en retorikk som forutsetter nettopp det verdihierarkiet evangelienes avviser.

Fravær av selvkritikk. Det kanskje mest karakteristiske ved Trump er fraværet av selvkritikk. I et intervju under presidentvalgkampen i 2015 ble han spurt om han noen gang hadde bedt Gud om tilgivelse for noe han hadde gjort. Svaret lød: «I'm not sure I have.» I stedet forklarte han at han foretrakk å «prøve å gjøre det bedre neste gang». Uttalelsen brøt med en sentral forestilling i kristen tradisjon: at mennesket er feilbarlig og derfor trenger tilgivelse.

Fra et filosofisk perspektiv kan man hevde at tilgivelsens forutsetning er erkjennelsen av skyld, og erkjennelsens forutsetning er selvinnsikt. Den som aldri erkjenner feil, er ikke feilfri, men lider under en refleksjonsbrist som gjør selverkjennelse umulig. Trumps fremferd er preget av en konstant identifikasjon av andres feil kombinert med en kompromissløs motvilje mot å erkjenne egne feil eller ansvar. Selvkritikk blir synonymt med svakhet, og det å innrømme feil er å tape terreng i konkurransen med andre.

Rikdom og verdi. Også i spørsmålet om rikdom og suksess fremtrer kontrasten tydelig. I evangelienes antropologi er rikdom ikke et tegn på moralsk verdi. Hos Trump er forholdet omvendt: under valgkampen i 2016 uttalte han eksplisitt «I'm really rich» som et argument for sine kvalifikasjoner til politisk lederskap. Rikdommen fremstilles ikke bare

som en personlig bragd, men som et bevis på politisk kompetanse og moralsk styrke, som om materiell suksess skulle gi legitimitet. Argumentet impliserer at suksess gjenspeiler fortjeneste. Evangelienes menneskesyn avviser denne koblingen eksplisitt. Den rike unge mannen hadde overholdt de moralske reglene og opparbeidet seg rikdom, og likevel er evangeliets konklusjon at han mangler noe vesentlig. Evangeliene er med andre ord skeptiske til den meritokratiske logikken om at materiell suksess er et pålitelig tegn på moralsk verdi.

Elsk deres fiender. Kontrasten mellom de to menneskesynene er kanskje tydeligst i spørsmålet om fiender. I evangelienes etikk er fienden ikke et objekt for gjengjeldelse, men for kjærlighet og forbønn: «Elsk deres fiender, og be for dem som forfølger dere» (Matt 5:44). Dette er ikke en oppfordring til passivitet, men til en aktiv moralsk handling som krever en overvinnelse av de naturlige impulsene til hevn og gjengjeldelse.

I Trumps politiske kommunikasjon er fiender derimot noe som bør bekjempes, ydmykes og knuses. Retorikken er gjennomført aggressiv overfor dem som oppfattes som motstandere. Motstandere fremstilles ikke som medmennesker som fortjener respekt, men som trusler som må nøytraliseres. Dette er den antikke æreskulturens logikk i moderne form: krenkelse krever gjengjeldelse, og den sterkeste stemme har rett.

Hater motstandere. Et talende eksempel på avstanden mellom evangelienes og Trumps etikk var under minnestunden for Charlie Kirk, der det ble fremhevet at Kirk nettopp mente at man burde elske ens fiender. Da Trump tok ordet, gjorde han det klart at dette var et punkt der han ikke delte den avdødes syn. Kirk ønsket ifølge Trump

det beste for sine politiske motstandere. «Det er der jeg er uenig med Charlie», sa han, før han fortsatte: «Jeg hater mine motstandere, og jeg ønsker dem ikke det beste.» I stedet for å forsøke å fremstille seg som en etterfølger av Jesu bud om kjærlighet til fiender, erklærte Trump tvært imot åpent at dette er et ideal han ikke etterlever. Episoden fremstår som en nesten overtydelig illustrasjon av forskjellen mellom evangelienes etikk og et politisk verdensbilde der fiender først og fremst er noe som skal bekjempes eller, for å bruke Trumps eget uttrykk, hates.

3. En sterkere form for styrke? Evangelienes etikk fremmer ikke svakhet i betydningen passivitet eller feighet. Tvert imot forutsetter den en form for moralsk styrke som er mer krevende enn den som uttrykker seg gjennom dominans. Å avstå fra hevn, å tilgi en fiende og å erkjenne sine egne feil er handlinger som krever en grad av selvkontroll, selvinnsikt og indre fasthet som ofte er vanskeligere enn å slå tilbake. Antikkens filosofer beskrev selvbeherskelse som en av de fremste dyder nettopp fordi den krever noe av oss. Evangelienes ideal er beslektet, men strekker seg lenger: det krever ikke bare kontroll over egne impulser, men aktiv velvilje overfor dem som krenker oss.

Alternativ styrke. I evangeliene fremstår Jesu egen livshistorie som en demonstrasjon av denne alternative formen for styrke. I fortellingen om arrestasjonen i Getsemane nekter han å bruke vold for å forsvare seg (Matt 26:52–53), og avviser eksplisitt muligheten for militær motstand. Under rettsaken forblir han stort sett taus (Mark 15:5). Tausheten er en avvisning av spilleregler der dominans definerer sannheten. Og i korsfestelsesberetningen lyder ordene: «Far, tilgi dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23:34). Det er en setning som, om man leser den filosofisk, hevder at den som tilgir selv under de hardeste omstendighetene, er sterkere enn den som hevner.

Evangelienes moralske antropologi rommer en gjennomført kritikk av ethvert verdensbilde der menneskers verdi måles i makt, rikdom eller triumf. Denne kritikken

«Trump fremstiller menneskelig storhet som evnen til å dominere og vinne, mens Jesus fremstiller den som evnen til å tjene og viljen til å fjerne bjelken fra sitt eget øye før man peker på flisen i andres.»

lar seg formulere i rent etiske og sekulære termer. Spørsmålet er grunnleggende: hva slags mennesker bør vi etterstrebe å være, og hva slags samfunn produserer vi når vi løfter frem ulike typer storhet som idealer?

Dominere. Den moralske antropologien som Trumps retorikk er en særlig tydelig representant for, har en kostnad: den gjør alle relasjoner til potensiell kamp, den erstatter fellesskap med hierarki, og den etterlater lite rom for de verdiene – tilgivelse, tjeneste, selvinnsikt og selvbegrensning – som evangelienes antropologi løfter frem som de grunnleggende. Trump fremstiller menneskelig storhet som evnen til å dominere og vinne mens Jesus fremstiller den som evnen til å tjene og viljen til å fjerne bjelken fra sitt eget øye før man peker på flisen i andres.

4. Kan man være kristen og likevel støtte Trump?

Er det mulig å være kristen og samtidig gi sin politiske støtte til Trump? Det finnes en lang teologisk tradisjon for å skille mellom politisk lederskap og moralsk forbilledlighet. Hos Augustin finner vi en erkjennelse av at politikk utspiller seg i en verden preget av synd og maktkamp, i en jordisk stat som ikke styres av helgener, men av mennesker med alle de svakheter det innebærer. Luther understreket på sin side at den politiske ordenen tilhører en sfære der pragmatiske hensyn må være tillatt, og at en kristen kan tjene i politiske embeter uten å kreve at disse embetene oppfyller de høyeste moralske idealer.

Instrumentelle grunner. Fra et slikt perspektiv er det fullt mulig å støtte en politisk leder av instrumentelle grunner fordi politikken fremmer verdier man anser som viktige, uten å betrakte ham som et moralsk



Foto: Shutterstock

<< forbilde. Dette er da også den begrunnelsen mange kristne faktisk har gitt for sin støtte til Trump: ikke fordi han personifiserer evangeliske dyder, men fordi de vurderer hans politiske prioriteringer som forenlige med verdier de anser som avgjørende. En slik instrumentell begrunnelse er ikke teologisk inkonsistent. Den forutsetter ikke at lederen er god, bare at hans politikk på bestemte områder kan forsvares.

Religiøs legitimering. Problemet oppstår når den instrumentelle støtten glir over i religiøs legitimering. Når en politisk leder fremstilles som et redskap i en guddommelig plan, når hans karakterbrister systematisk bortforklares fordi han kjemper på «riktig side», eller når lojalitet til lederen begynner å fortrenge moralsk dømmekraft, blir evangeliens advarsler er særlig relevante. Bjelken og flisen handler ikke bare om individuelle mellommenneskelige relasjoner, men også kollektive blindsoner. Hvis en gruppe mennesker er skarpt oppmerksomme på moralske feil hos sine politiske motstandere, men konsekvent overser de samme feilene hos en leder de støtter, vitner det om den formen for selektiv moralsk persepsjon Jesus advarer mot. Poenget er ikke at man ikke kan ha politiske motstandere, men at den moralske målestokken må anvendes konsekvent, også når det er ubehagelig. De som støtter Trump av instrumentelle grunner, bør være i stand til å se hans karakterbrister klart, og å påpeke det tydelig, for å opprettholde den moralske integriteten som troen selv krever.

Moralsk kritikk. Det er mulig å være kristen og støtte Trump politisk uten å svikte sin tro hvis støtten er instrumentell og ledsaget av et vedvarende moralsk kritisk blikk. Faren er at denne spenningen ikke bare ignorerer, men aktivt benektes, og Trump feilaktig fremstilles som representant for kristne dyder. Evangeliens budskap er i sin kjerne en stadig påminnelse om menneskelig feilbarlighet. Den som tar dette alvorlig, vil ikke nødvendigvis stemme annerledes, men vil være mindre tilbøyelig til å forveksle politisk lojalitet med moralsk klarhet.

«Kirk ønsket ifølge Trump det beste for sine politiske motstandere. ‘Det er der jeg er uenig med Charlie’, sa han, før han fortsatte: ‘Jeg hater mine motstandere, og jeg ønsker dem ikke det beste.’»



Foto: Shutterstock

5. Jesus som taper

Hvis man konsekvent anvender Trumps verdihierarki, der menneskelig verdi måles i seier, dominans og økonomisk suksess, på evangeliens Jesus, blir konklusjonen nærmest uunngåelig: han ville blitt klassifisert som en taper. Jesus oppnår ingen politisk makt, grunnlegger ingen stat og samler ingen rikdom. Han arresteres av okkupasjonsmakten, går gjennom en rettsak der han i det vesentlige forblir taus, og blir henrettet ved korsfestelse – en dødsstraff som i Romerriket var forbeholdt slaver og politiske opprørere, og som var utformet for å maksimere ydmykelsen.

Maktesløshet. Evangeliene er fullt klar over dette paradokset. I Markusevangeliet fremheves hånen under korsfestelsen: «Andre har han frelst, seg selv kan han ikke frelse» (Mark 15:31). Hånens logikk er gjenkjennelig: den som ikke kan redde seg selv, er maktesløs, og den maktesløse fortjener forakt. Det er logikken til et verdihierarki der egeninteresse og styrke er de høyeste dydene,

og denne logikken undergraves av evangeliens struktur. Hele fortellingen er bygget rundt en omvendning: den mest ydmykede av alle – den korsfestede – fremstilles som bærer av den høyeste verdighet. Seier og nederlag bytter plass, ikke som et retorisk triks, men som en påstand om hva som egentlig teller.

Taper. Et verdensbilde som konsekvent identifiserer verdi med verdslig suksess, må avvise evangeliens Jesus som en irrelevant skikkelse eller som en «taper». Evangeliens budskap er at kategorien «taper» avslører noe om verdihierarkiet som produserer den. Trumps verdihierarki er ikke bare uforenlig med evangeliens etikk på enkelte punkter. Det ville snarere klassifisere selve det mennesket evangeliene setter i sentrum, som et eksempel på hvordan man bør unngå å være. Her må man foreta et valg om hvilken form for menneskelig storhet man velger å beundre. •

Teksten er tidligere publisert på Svendsens Facebook-side og er trykket med tillatelse.



Av Olaug G. Sløgedal,
lærer på Sørlandet folkehøgskole

En god dag på jobben



Hverdagsgleder



«Hei Olaug!!!» «Ola» møter meg i trappa med et smil. Og det føles ekte! Dette er en god start på dagen!
 Eller et smil når jeg møter en elev i tunet.
 Eller et hei eller ti når jeg går gjennom matsalen.
 Eller en klem når jeg kommer inn i stua.
 Eller en tillitsfull samtale fra en elev som trenger omsorg.
 Eller en «stille» elev som tar et skritt fram og meddeler seg.
 Eller en elev som ser at en annen trenger «ei hand å holde i».
 Eller en elev som ser at jeg trenger ei hand.
 Eller en elev som ser på deg med mestring og stolthet i blikket
 Eller ...
 Eller ...

Disse **hverdagsgledene** er det **mange** av, og det er de som gjør dagen min god. Og som gjør meg takknemlig for at jeg får lov til å oppleve dette. Dette er gullet i folkehøgskolen – å se at unge mennesker viser deg tillit og takknemlighet for at du er der i en viktig fase i livet deres, og se at de tar tak i sitt eget liv og at de ser hverandre.

Disse øyeblikkene gjør en god dag på jobben! •



Innledende del av Folkehøgskolenes Klimaløft-seminar ved Sindre Frantzen på Hurdal Verk Folkehøgskole.



Feilinformasjons-stafett ved Malangen Folkehøgskole.

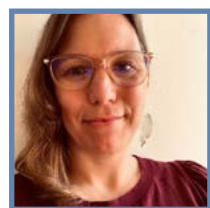


Feilinformasjons-stafett ved Hurdal Verk Folkehøgskole.

Pilotprosjekt i folkehøgskolen:

Klima og demokratisk dannelse

Folkehøgskolene vedtok i 2019 et felles bærekraftvedtak med mål om å redusere klimagassutslipp og økt kunnskap om bærekraft – i et globalt perspektiv – frem mot 2030. Prosjektene Building Bridges og Folkehøgskolenes klimaløft, som har blitt gjennomført skoleåret 2025-26, bidrar til å støtte opp om målene i dette vedtaket og folkehøgskolenes mandat om aktivt medborgerskap og demokratisk dannelse.



Av Brita Phuthi,
internasjonal rådgiver
i Folkehøgskolerådet

I inneværende skoleår har åtte folkehøgskoler deltatt i et innovativt og tidsaktuelt prosjekt om klima og demokratisk dannelse. *Folkehøgskolenes klimaløft* er et pilotprosjekt, med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB, der deltakerskolene har gjennomført et to-dagers seminar for alle elevene. En av oppgavene i seminaret var at elevene, gjennom flere demokratiske øvelser, skulle komme frem til et konkret klimatiltak som kan iverksettes på skolen.

Bærekraftige løsninger. Klima og demokrati, og ikke minst koblingen mellom disse to, er svært aktuelt i verden i dag. Dette er tema det er viktig at den kommende generasjonen har kunnskap om, men også erfaring i hvordan man kan bruke sin egen stemme og fremme bærekraftige løsninger i fellesskap.

Prosjektet har som mål å gi folkehøgskoleelevene:

- Oppdatert kunnskap om klima- og miljø
- Trening i aktivt medborgerskap
- Tro på demokratiske prosesser

Øvelser og oppgaver. Seminaret er utviklet av Hauk Are Fjeld og Marthe Elden Wilhelmsen i samarbeid med Folkehøgskolerådet, og fyller to hele dager med flere ulike deltakende øvelser og oppgaver, samt korte informasjonsforedrag. Ansatte ved pilotskolene har deltatt på kursing i opplegget, og i løpet av desember-februar gjennomførte de åtte deltakerskolene seminaret på egen skole. Skolene fikk mulighet til å tilpasse opplegget slik det passet best for skolen, f.eks. i forhold til hvor mange dager de valgte å gjennomføre seminaret over slik at det i stedet ble flere kortere økter.

Feilinformasjon. En av informasjonsforedragene og øvelsene setter fokus på feilinformasjon og hvordan dette påvirker demokratiet. Elevene får blant annet innsikt i hvorfor mange stoler på feilinformasjon når det kommer til klima, og viktigheten av kritisk tenkning i møte med sosiale medier. I feilinformasjons-stafetten må elev-

ene raskt ta standpunkt til klima-påstander. Påstandene gjennomgås i fellesskap etterpå, og det blir da tydelig at saker som ofte presenteres med enkle løsninger, som regel har langt mer komplekse svar.

Hurtig-dialog. Mot slutten av seminaret skulle elevene komme med kreative ideer til gode klimatiltak som kan iverksettes på skolen. Her var det viktig at alle elevene fikk dele sine synspunkter og en av øvelsene er en demokratisk hurtig-dialog, der oppgaven både er å formidle egne synspunkter, men også aktivt lytte til andres meninger.

Fordeler og ulemper. Til slutt skulle elevene komme frem til noen få konkrete og gjennomførbare tiltak – og så stemme over disse. I denne prosessen har elevene også konsultert forslagene sine med ansatte på skolen, som for eksempel driftsleder, vaktmester og/eller kjøkkenpersonale for å undersøke om forslag til tiltak vil la seg praktisk gjennomføre. Her må elevene tenke gjennom og undersøke fordeler og eventuelle negative konsekvenser ved de foreslåtte tiltakene. Gjennom støtten fra Sparebankstiftelsen

DNB får hver skole maks 30.000 kr til tiltaket som elevene til slutt blir enige om og som godkjennes av prosjektledelsen.

Eksempler på tiltak skolene har fått støtte til er: Symaskiner til gjenbruk og reparasjon av klær/utstyr, innkjøp av (brukte) sykler, matbokser (i stedet for plast/papir), kompostsystem for internatene, og innkjøp av frukttrær og bærbusker – koblet til valgfag om kjøkkenhage med kompost fra skolens matavfall. •

De åtte pilotskolene er:

Fana Folkehøgskule
Hurdal Verk Folkehøgskole
Lofoten Folkehøgskole
Malangen Folkehøgskole
Nordmøre Folkehøgskule
Oslo Folkehøgskole Rønningen
Stavanger Urban Folkehøgskole
Trøndertun Folkehøgskole

Building Bridges: Kunnskap om implementering av bærekraftsmål 4.7 i Norge

Et annet prosjekt som også har satt søkelys på bærekraft i inneværende skoleår, er prosjektet Building Bridges, et samarbeid mellom Folkehøgskolerådet, den finske folkehøgskoleorganisasjonen og organisasjonen Bridge 47, og med støtte fra Erasmus +. Det er nå ti år siden de 17 bærekraftsmålene ble vedtatt, og prosjektet har som mål å kartlegge hvordan folkehøgskolene i Finland og Norge har implementert bærekraftsmål 4.7 om utdanning for bærekraftig utvikling.

Prosjektet utarbeidet en spørreundersøkelse som ble sendt til alle folkehøgskolene i Norge og Finland høsten 2025, hvorav ca. 50 % av skolene i hvert av landene svarte. Bridge 47, som er en sivilsamfunnsorganisasjon direkte koblet til bærekraftsmål 4.7, har analysert og sammenfattet en rapport basert på svarene i undersøkelsen som viser at skolene har et tydelig engasjement for bærekraft. Undersøkelsen, som ble sendt til rektor ved skolene, viser også at folkehøgskolene i Norge opplever at det kan være utfordrende å motivere ansatte og elever i bærekraftematikk, og ønsker støtte i dette arbeidet.

I løpet av prosjektperioden har partnerne også besøkt hverandre, hvor Finland var på besøk i Oslo i september 2025, og en liten delegasjon fra Norge besøkte Helsinki i april i år. Her var det representanter fra skoler som hadde svart på undersøkelsen, og som bidro med sine erfaringer inn i drøftinger om resultatene fra spørreundersøkelsen. Under besøket i Helsinki fikk deltakerne mer kjennskap til de finske folkehøgskolene, og var på omvisning ved Laajasalo folkehøgskole med fokus på sosial bærekraft. På siste dag ble det besøk ved Fredsstasjonen i Helsinki, hvor



deltakerne fikk innblikk i fredspedagogikk hvor drama var sentralt. Fra Norge deltok representanter fra Valdres, Ålesund, Elverum og Hadeland folkehøgskoler og Folkehøgskolerådet.

– Det er nødvending med fokus på bærekraft i dag for fremtidig fredelig samskaps – og så har det vært inspirerende dager i Helsinki, sier rektor Jens Rindal ved Valdres Folkehøgskole.

Resultatene fra undersøkelsen ble pre-

sentert på et webinar arrangert av Folkehøgskolerådet 8. mai – sammen med resultatene fra folkehøgskolenes klimaregnskap for 2025. Prosjektet søkte i mars om mer midler fra Erasmus +, hvor også Sveriges folkehøgskoler vil delta, og håper på positivt svar før sommeren. •

Kontakt internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet, Brita Phuthi, om du ønsker mer informasjon om prosjektene: brita@folkehogskole.no

Skal du lese en tykk bok i år? Les denne.



Ufred

Åsne Seierstad
Cappelen Damm, 2025
515 sider

Anmeldt av Kjersti Versto Roheim

DU blir ikke nødvendigvis glad av å lese Ufred, men du får tilført mye ny informasjon og kunnskap. Russland er vår nabo i øst som de fleste av oss har lite kjennskap til. Boken er direkte og skildrer brutaliteten i krigen med Ukraina og Putins Russland. Det er umulig å vise et helt bilde av et så stort og mangfoldig land, noe som Seierstad har blitt kritisert for. Likefullt gir boken oss innsiden til enkeltmennesker og søkelys på samfunnet de lever i.

Åsne Seierstad har skrevet en svært interessant bok om bakgrunnen for angrepskrigen fra Russland mot Ukraina. Vi blir med til landsbygda i Sibir, der folk gjør sitt beste for å klare hverdagen mens krigen danner bakteppet. Mange soldater vender hjem i kiste fra krigen, i større grad på landsbygda enn i de store byene.

Seierstad tar utgangspunkt i den russiske soldaten som i 2023 tok seg over Pasvikelva og grensa til Norge. Han påstod å være avhopper fra den berykta Wagner-gruppen. Hva var årsaken til en så dumdristig handling? Med utgangspunkt i hans liv og hans familie, reiser Seierstad på flere reiser i Russland og møter mange ulike mennesker i perioden 2023- 2025. Vi får innblikk i det helt nære hverdagslivet, koplet opp mot regimets politikk mot den enkelte og samfunnet de lever i. Seierstad har også ny informasjon om Wagner-gruppen og deres organisering, og ikke minst Wagners marsj mot Moskva. Et forsøk på mytteri som staten slo kraftig ned, på sin måte.

Det er svært urovekkende å lese hvordan barna fra de er bittesmå blir indoktrinerte fra statens side. Propagandaen gjennomstyrer samfunnet på en måte vi har vanskelig for å forstå. Det har pågått så lenge Putin har styrt,

og vi må være klar over hvilke konsekvenser det har på russeres syn på Vesten.

Det er klart «bokhandleren i Kabul» kan ringe litt i ørene også for denne boken. Seierstad utleverer personene hun besøker. Vi får håpe at de ikke føler seg trakassert eller at staten går etter dem på grunn av uttalelser. En del i boken heter «De har ennå ikke forbudt ordet fred» – der blant annet Muratov, fredsprisvinner 2021, forteller om krigssensur for avisen. Slik får også regimekritikere en stemme.

Åsne Seierstad skriver godt og er en av våre fremste innen sakprosa. Boken har fått flere priser, som Bokhandlerprisen og Brageprisen, og er lettlest. Seierstad snakker flytende russisk, noe som gir boken dybde. Bruk litt tid på denne mursteinen, den er dagsaktuell. •

«En svært interessant bok om bakgrunnen for angrepskrigen fra Russland mot Ukraina.»

Manus til morgensamling



«Det er bare oss»

I hvert nummer av *steg* vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Danvik folkehøgskole ved internatleder **Dag Arnold Gryting** som har sendt oss sitt manus.

Hver morgen når jeg kjører ungene mine til skolen, ber vi en bønn for dagen. Og én ting ber jeg om – hver eneste gang: At Gud må hjelpe dem til å være gode mot seg selv og gode mot de rundt seg.

Det er en enkel bønn. Men det er også en veldig viktig bønn. For det er ikke alltid så lett. Hvordan være god mot seg selv og de andre. Vi har mange oppgaver på en folkehøgskole som handler om å ta ansvar for fellesskapet. Vasking av fellesområder. Kjøkkentjeneste. Små og store oppgaver som kanskje ikke alltid føles så viktige der og da. Likevel pleier jeg å si til elevene: Denne uka vasker du for kompisen din. Neste uke vasker kompisen din for deg. Det er noe vakkert i akkurat det. At vi gjør hverdagen bedre for hverandre. For hvis vi stopper opp et øyeblikk – hva er det egentlig som skjer? Jo, det du gjør, betyr noe for noen andre. Og det andre gjør, betyr noe for deg. Disse små oppgavene er ikke bare praktiske. De er en del av noe større.

Folkehøgskolen har aldri bare handlet om fag eller aktiviteter. Den handler om dannelse. Om å bli mer menneske – sammen med andre. I *NOU 2022:16 En folkehøgskole for alle* står det at «skolen gir deltakelse i demokratiske fellesskap, fremmer toleranse, bygger tillit mellom mennesker og utfordrer elevene til å bli kjent med seg selv». Og kanskje viktigst: «at livet på internatet skaper vennskap og relasjoner som varer».

Men dette skjer ikke av seg selv. Det skjer i de små tingene vi gjør for hverandre. Når noen vasker etter deg. Når du møter opp. Når du tar ansvar – ikke bare for deg selv, men for andre. Det er her karakter formes. Det er her vi øver oss på å være gode mennesker. Og kanskje er det også her vi øver oss på noe annet: Å sette gode grenser. For det å være god mot andre handler ikke bare om å stille opp. Det handler

også om hvordan vi møter hverandre. Hvordan vi snakker. Hvordan vi respekterer hverandres grenser. Samtidig handler det om å være god mot seg selv og om å våge å si stopp. Å kjenne sine egne grenser. Å ta vare på seg selv på en måte som gjør at man også kan være der for andre. For hvis vi ikke tar vare på oss selv, blir det vanskelig å ta vare på fellesskapet.

Bono og U2 synger i sangen *Invisible*: «There is no them, there's only us.» Det er noe tankevekkende ved det. For i et fellesskap finnes det egentlig ikke «de andre». Det finnes bare oss. Og kanskje er det nettopp dette Jesus setter ord på når han sier: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg.» (Matt 25,40) Det betyr at de små handlingene våre ikke er små i det hele tatt. Å vaske et gulv. Å stille opp. Å møte noen med respekt. Å sette en grense. Det er ikke bare praktisk arbeid. Det er menneskelighet i praksis. Det er tro i praksis.

Så kanskje den enkle bønnen jeg ber med barna mine også gjelder her: At vi må få være gode mot oss selv – og gode mot hverandre. For til syvende og sist: Det er ikke oss og dem. Det er bare oss. •

«Folkehøgskolen har aldri bare handlet om fag eller aktiviteter. Den handler om dannelse. Om å bli mer menneske – sammen med andre.»

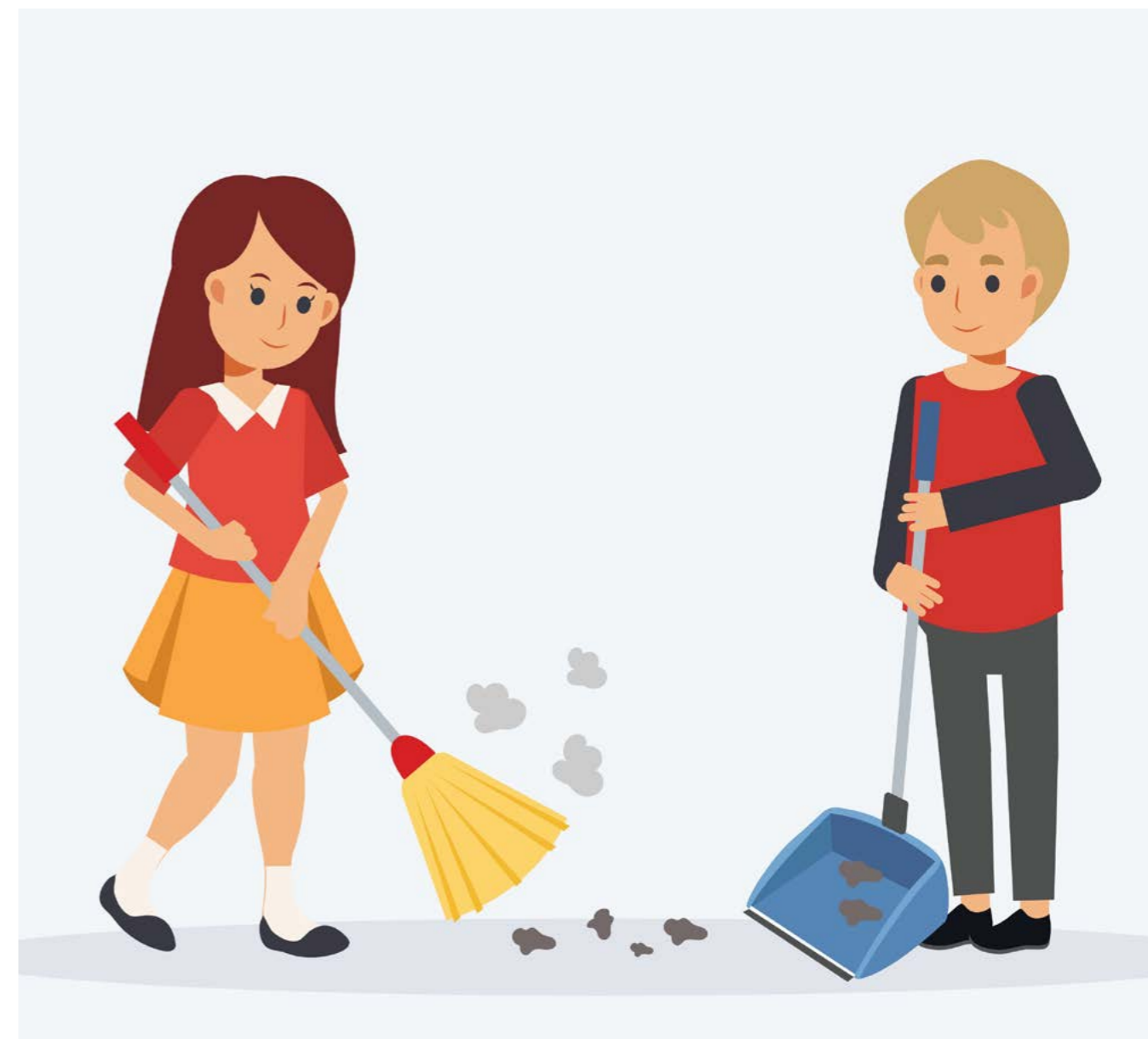


Foto: Shutterstock

«Si fra til en voksen»



Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole



Da vi var små, lærte vi å si fra til en voksen når noe var urettferdig og vondt: Foreldre, førskoleansatte, lærere og trenere. De kom og ryddet opp på magisk vis. Virkelig magisk.

Jeg kan fortsatt drømme om hvor deilig det var å overlate håndteringen til en myndig, kjærlig og handlekraftig voksen. Noen elever ønsker seg fortsatt den løsningen. Mange vil gjerne at noen skal komme for å ordne opp, trøste, snakke til de det gjelder, utmåle straff og konsekvenser eller lage nye regler. Og mange vil gjerne være anonyme når de melder fra, de vil ikke at vi skal si hvem vi handler på vegne av, og de vil helst slippe å si det i møte med de andre.

Men det holder ikke, det, vet du.

Skinne som konfliktløser. Når vi har konfliktløsning på timeplanen med lederelevne, fornemmer jeg at de tror det skal handle om å utvikle personlige egenskaper, empati og autoritet, som setter dem i stand til å bli den magisk voksne lederen.

Men de får noe helt annet. De får nesten det motsatte. De får en metode som toner ned det personlige og vektlegger det tekniske. Jeg punkterer kanskje drømmen om å bli en leder som løser konflikt på personlig og mystisk vis. En som kan snakke folk til fred og forsoning i kraft av egen fortrefelighet. Som en gammeldags rektor, som fikk ulver inn på kontoret og sendte dem ut som lam.

Delta selv i løsningen. Hvis elevene drømmer om at en leder ordner opp for dem fra utsiden, og lederen har urealistiske forventninger til egne personlige evner, er utgangspunktet for barnslig. Forutsetningen for å lykkes, er veldig voksen, og ofte vanskelig å akseptere: Ingen kan få løst en konflikt de står i uten å delta i løsningen sjøl. Lederens rolle er å lede gruppa til deres egne, felles løsninger, og bare det.

For øyeblikket har vi en og annen gammel statsleder i verden, med gammeldage forestillinger og manglende kompetanse i fredsforhandlinger. Og de kommer ikke så langt med forventningen om at ting ordner seg, bare de sjøl tar en myndig prat med partene. Monolog er ut, og jeg tror for eksempel ikke jeg har hørt om en konflikt som ble fullstendig løst av at noen ble sendt til internatleders kontor.

Løsning fra innsiden. Medelever, stipendiater og ansatte kan hjelpe elevene med forståelse, tankerydding, veiledning og trøst. Men problemer blir ikke løst fra utsiden av gruppa, uansett hvor dyp innsikt eleven eller hjelperen skaffer seg om problemet. Det hjelper lite å forstå hvordan eller hvorfor noe

>>

«Mange vil gjerne at noen skal komme for å ordne opp, trøste, snakke til de det gjelder, utmåle straff og konsekvenser eller lage nye regler.»

«Forutsetningen for å lykkes, er veldig voksen, og ofte vanskelig å akseptere: Ingen kan få løst en konflikt de står i uten å delta i løsningen sjøl.»

<< er plagsomt. Vi må fortsette til vi er enige om hva som er løsningen.

Konfliktløsning er et sett av metoder for å sikre felles forståelse, felles regler, likeverdig deltakelse og et resultat med avtaler som alle står inne for. Når vi har etablert dette som sannheter, skjønner lederelevne at det går an å lære seg en metode for å løse konflikt. Det finnes måter å gjøre det rett eller feil på.

Konflikttrappa. Innsikt i hvordan konflikter eskaleres, hvis de ikke blir løst, får de gjennom å reflektere om Konflikttrappa: Diskusjon og saklig uenighet – Ta det personlig – Ingen gir seg – Kommunikasjonsbrudd – Indre fiendebilder – Åpen fiendtlighet – Polarisering.

De får noen «aha!» øyeblikk, når de innseser hvilket trinn en kjent konflikt allerede har nådd. Og de begynner å forstå at det skal mer til enn samtaler med den som er «vanskelig». «Ordet fritt» i gruppa er også en utilstrekkelig metode. Når målet er en felles løsning som alle kan godta, må alle slippe til på like vilkår. Hvis vi bare kommer én eller noen få personer i møte, kan resten av gruppa faktisk fortsette i konflikttrappa.

Det kommer til å ta litt tid, men det er verdt det. Vi har brukt SØT-modellen (Se faktaboks.) i grupper flere ganger, både med klasser og korridorer. Den sikrer på en glimrende måte at situasjonen ikke bare er beskrevet av noen få. Den sikrer at målet/ønsket er noe alle kan stille seg bak. Og den sikrer ikke minst at alle deltakerne blir enige om hva de kan forplikte seg til å gjøre videre.

Forarbeid. Lederelevne har nok erfaring til å forstå at det kan være behov for tilrettelegging, for- og etterarbeid for at det skal fungere.

Må vi kartlegge hvilke grupperinger som har oppstått? Kan det passe med f.eks.

sosiogram? Er det noen sterke følelser som må luftes og dempes på forhånd? Hvordan kan vi sørge for at alt blir anskueliggjort, slik at alle henger med underveis? Hvem er best egnet til å være ordstyrer? Er folk for utrygge til muntlige runder, eller må de få mulighet til å gjøre det skriftlig? Alt må uansett komme fram i plenum. Hvilket rom er best egnet for å samle dem, og hvordan skal de sitte? Hva gjør vi med restproblemer, som ikke kan tas opp i hovedrunden?

Håp om løsning. Å gjennomføre denne prosessen, er noe av det mest meningsfulle jeg gjør. Jeg er ikke fantastisk, og er ingen større diplomat enn andre. Men jeg har veldig tillit til at det fungerer med ryddig, teknisk rettferdighet og åpen prosess. Det kan være en fordel å komme inn som en totalt utenforstående, som ikke blir oppfattet som bestemte elever eller grupperingers advokat.

Jeg er så begeistret over erfaringene fra slike prosesser, over elever som føler seg sett og respektert på linje med alle, og som tar ansvar for resultatet på linje med andre, at jeg tror jeg kan smitte det til de som tror at konfliktløsning er makt og autoritet, eller tung føling og mystikk.

Jeg har troen, når jeg forbereder ei gruppe:

«Hei, gruppa!

Nå tar vi på alvor at det er konflikt.

Vi kan løse det, hvis alle vil.

Vi skal finne en løsning som alle kan godta.

Det som er viktig for deg, må du få fram nå. Ikke seinere, ikke utenom.

Vi skal ikke presse deg til å love noe som ikke er realistisk.

Vi skal ikke overse dine opplevelser og meninger, de skal bakes inn i løsningene.»

Smitte troen. Klarer jeg å smitte troen på metoden? Den høres jo fryktelig tungvint

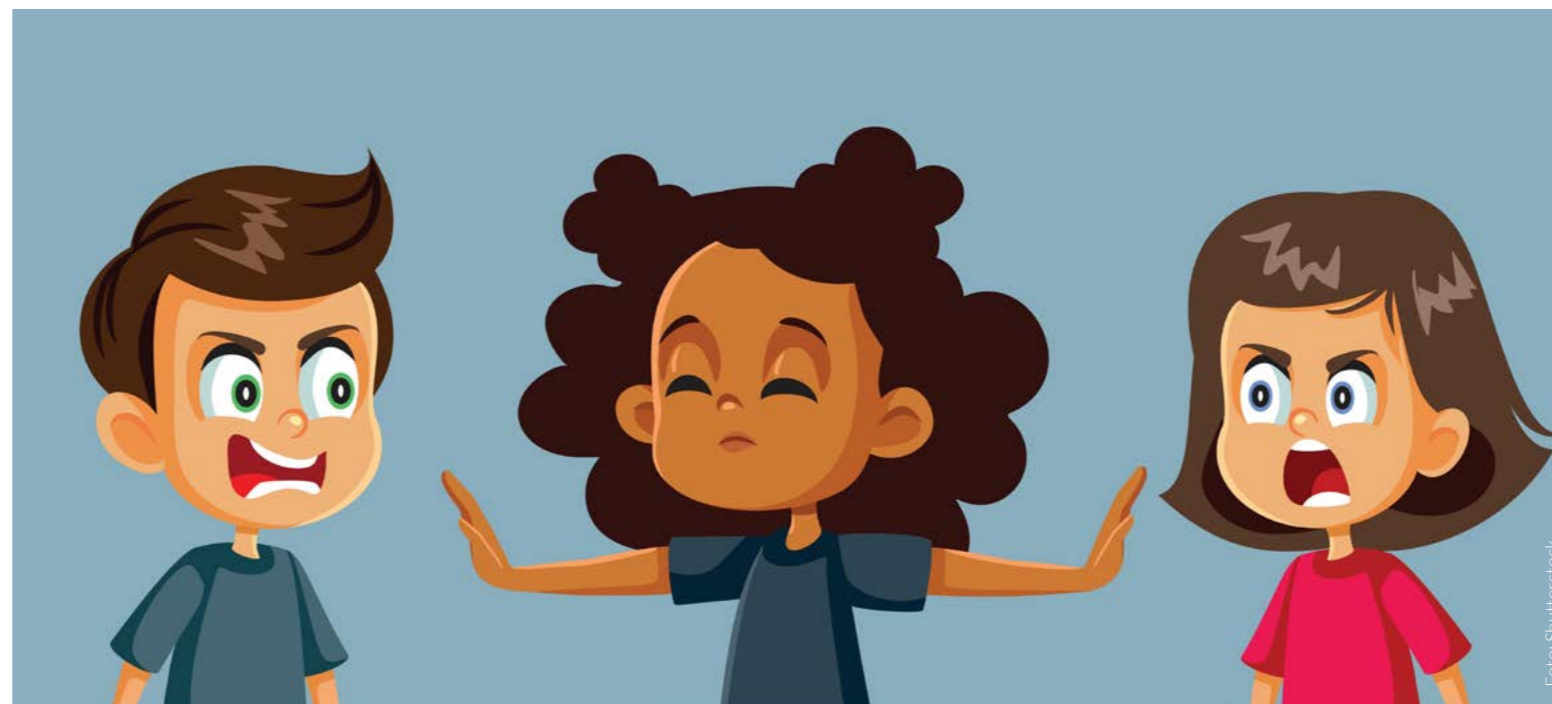


Foto: Shutterstock

ut. Men lederelevne sin respons er gjerne optimistisk: «Det er nok dette som skal til. Vi er vant til å prøve vanlige diskusjoner og møter i klasse og på korridor. Da formulerer noen både problem og løsning, mens andre er stille. Det kan være vanskelig å få tak på hva vi har avtalt. Men vi har sett at konflikten fortsetter, at gruppene splitter seg i lag, at noen blir baksnakket basert på gjetting og at noen stadig trenger enesamtaler, fordi de ikke kommer inn i fellesskapet eller fordi de må korrigeres. Det er vanskelig for folk å se sin egen rolle i konflikten når de ikke ser hele bildet.»

Underteksten. Mange ungdommer er frustrert over at «ingen gjør noe», når de strever sosialt, blir glemt eller havner i konflikt. De har sagt fra, og er ofte misfornøyde med at foreldre og lærere ikke klarer å løse det.

Mange står i lange køer for plass i terapi. Å gå til psykolog er sterkt anbefalt, og mange synes at det både er nyttig og godt å få bedre innsikt i seg sjøl.

«Det blir feil å behandle konflikt, tilpasningsvansker og sosial utrygghet på samme måte som man behandler psykisk sykdom. For rett som det er ligger problemet mellom mennesker, og ikke inni dem.»

Samtidig skammer noen seg over å ikke få til det sosiale livet. Bare i samtale med en ekspert med taushetsplikt kan det luftes: «Det er noe feil med meg. Jeg er redd og sjenert. De andre liker meg ikke. De andre glemmer, overser eller baksnakker meg. Jeg skulle kanskje hatt en diagnose. Jeg har noen passende diagnoser til de andre, også.»

Det kjennes tryggest å overlate det til voksne hjelpere, med forventning om at de forstår, og at de kan anonymisere problemet og ordne opp.

Løs det i fellesskapet. Det blir feil å behandle konflikt, tilpasningsvansker og sosial utrygghet på samme måte som man behan-

der psykisk sykdom. For rett som det er ligger problemet mellom mennesker, og ikke inni dem.

Jeg tror det er viktig at ungdommene forstår at de som ikke finner sin plass, de som irriterer andre, de som er engstelige og de som tar for mye plass, ikke nødvendigvis er syke. Det er viktig å ta ned forventningene om at alt vil løse seg hvis vi bare graver og finner ut hvorfor de har det sånn, hvordan de har blitt sånn og hvor mye individuell hjelp de ønsker seg.

Jeg tror det ligger ekte hjelp i å styrke miljøet. Parallelt med terapi, eller rett og slett før individuell terapi. Jeg er veldig glad i de ryddige metodene som helt på alvor bruker

det friske i hver ungdom, både de som ikke sliter med noe og de som har én eller annen diagnose.

Viktig budskap. Jeg mener at det gir et enormt viktig budskap til dem:

«Det finnes verktøy for det som er sosialt vanskelig for deg. Det kan brukes når du ikke kommer inn i gjengen, og når du har dårlig samvittighet for de som er utenfor. Isolasjon og konflikt kan løses. Men løsningen krever at du deltar i prosessen.

Du er ekspert på din virkelighetsoppfattelse, men det finnes like mange ulike beskrivelser som deltakere i gruppa di. De andre gjetter kanskje ikke rett på hva du vil, trenger og tenker, så du er nødt til å dele. Og du må lytte like oppmerksomt til de andre, så dere har realistiske gjensidige forventninger og avtaler.

Det blir bra og bærekraftig når vi finner løsninger som alle trenger og godtar. Dette gjelder ikke bare på folkehøgskolen, men i jobb, utdanning, familie og fritidsgrupper. Kanskje finnes ikke løsningen i terapirommet, i å få kjæreste, i å klage til mor eller i at du blir en helt annen, selvsikker og mer populær person. Kanskje finnes løsningen i fellesskapet?» •

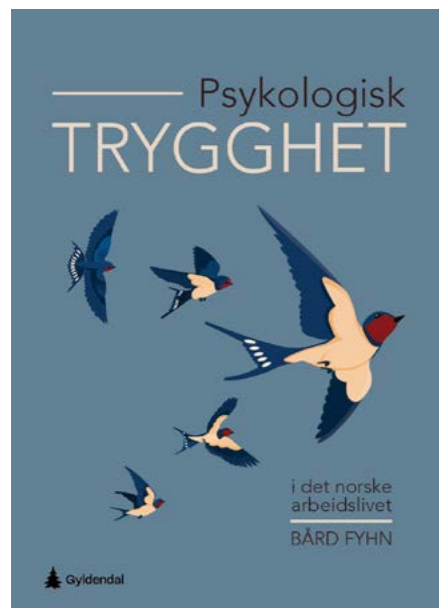
Hva er SØT-modellen?

Modellen er en strukturert tilnærming til vurdering og læring. Modellen består av tre hovedkomponenter:

Situasjon (S): Beskrivelse av nåværende situasjon, hvor studenten vurderer sin egen læring og hvor de befinner seg i prosessen.

Ønsket situasjon (Ø): Studenten beskriver hva de ønsker å oppnå, eller hvordan de ser for seg at situasjonen bør være.

Tiltak (T): Konkrete tiltak som studenten kan iverksette for å oppnå den ønskede situasjonen.



Av Tom Arne Møllerbråten

Ledere har et spesielt ansvar for å skape psykologisk trygghet rundt seg og i organisasjonen. Bård Fyhn gir fem råd til ledere for å oppnå dette:

Vær interessert i dine medarbeidere. Møt dem med nysgjerrighet og inkludering.

Vis omsorg. Du viser det gjennom empati, raushet og ved å signalisere forventninger til dine medarbeidere.

Skap forutsigbarhet. Stikkord her er avklaringer, tydelighet og tilgjengelighet. Se mer nedenfor.

Bygg eierskap. Skap engasjement, likeverd og ansvarsfølelse hos dine medarbeidere. Engasjementet vokser når vi opplever autonomi, kompetanse og tilhørighet.

Gå foran. Modeller feilbarlighet, bygg selvsikt og vis mot.

La oss stoppe opp ved punkt 3. Bård Fyhn presenterer her en liste over måter å skape forutsigbarhet på:

Hvordan skape forutsigbarhet som leder?

«At ledere bidrar til forutsigbarhet, er en nøkkel til psykologisk trygghet», skriver Bård Fyhn i sin bok *Psykologisk trygghet*.

| Skap forutsigbarhet | Hvordan? | Eksempler på kommunikasjon |
|---------------------|---------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| Avklaringer | Rydd opp i forventninger og roller | «Hva trenger du fra meg for å gjøre en best mulig jobb?» |
| | Avklar personlige preferanser | «Hvordan liker du å få tilbakemeldinger?» |
| | Sett rammer tidlig | «Jeg er åpen for alle innspill, men må ta beslutningen innen fredag.» |
| Tydelighet | Sett retning og stå for den | «Dette er målene våre, og her er hvorfor de er viktige ...» |
| | Tørr å sette ned foten når det er nødvendig | «Jeg hører innspillene deres, men nå må vi lande en beslutning.» |
| | Unngå vage signaler | «Jeg vil ikke at det skal spre usikkerhet. Vi går for X sitt forslag nå.» |
| Tilgjengelighet | Støtt når det trengs | «Hvis du møter på utfordringer, er jeg her for å diskutere løsninger.» |
| | Prioriter tid og tilstedeværelse | «Jeg setter av tid til å følge opp dette med deg. Hvordan passer det i morgen kl. ...?» |
| | Responder produktivt | «Takk for at du tar opp dette. La oss se på det sammen.» |

Hentet fra *Psykologisk Trygghet*, kapittel 14, side 263-281.

Folkehøgskolen sto samlet – og vant



Av Anne Tingelstad Wøien, daglig leder i folkehøgskolerådet

I skrivende stund er har jeg nettopp skrevet ferdig årsmeldingen for 2025 – et år som virkelig satte folkehøgskolen på prøve. Det ble også et år som viste hva som er mulig når en hel sektor trekker i samme retning.

Folkehøgskolen er en særnorsk utdanningstradisjon, der personlig utvikling, fellesskap og dannelse står i sentrum. Nettopp derfor vekker det sterke reaksjoner når rammevilkårene utfordres. I året som gikk, handlet mye om nettopp det.

Veiskille. Den kanskje viktigste saken, var arbeidet med ny lov om folkehøgskolen. Etter lang prosess ble loven vedtatt sommeren 2025, med tilhørende forskrift på plass fra høsten. Ny lov og forskrift markerer et veiskille. På den ene siden strammes loven inn i forhold til tidligere lov ved å stille flere krav, mens den på den andre siden gir rom og utfordrer skoleslaget for framtida. Med loven er et over fire år langt arbeid ferdig.

Stort var derfor sjokket da forslaget om å kutte stipendandelen ble framlagt. Et kutt i stipendandelen fra 40 til 15 prosent ville i praksis gjort det langt vanskeligere for mange

unge å velge folkehøgskole. Responsen lot ikke vente på seg. På rekordtid mobiliserte elever, ansatte, organisasjoner og støttespillere over hele landet. Over 35 000 underskrifter ble samlet inn på to uker. Lokale og nasjonale medier var fulle av engasjement. Budskapet var tydelig: Folkehøgskolen betyr noe, for enkeltmennesker og for samfunnet. Og det virket. Da budsjettet ble endelig vedtatt i desember, var kuttet reversert.

Lyttet til. Og dette er kanskje den viktigste lærdommen vi skal ta med oss fra 2025: Når folkehøgskolen står samlet, blir vi sterke og vi blir lyttet til.

Samtidig er det utfordringer som ikke forsvinner. Elevtallene har gått ned. Dette påvirker økonomien ved mange skoler og det påvirker organisasjonene sentralt. Mindre skoler er særlig sårbare, og mange skoler må ta høyde for en mer krevende framtid. Kravene til god drift blir mer omfattende. Arbeid med kvalitetssystemer, regelverk, sikkerhet og beredskap krever mer ressurs-er enn tidligere samtidig som skolene skal levere på stadig flere områder.

ENGAGE. Midt i dette skjer det også mye positivt.

Vi gleder oss over det store nasjonale forskningsprosjektet ENGAGE, som skal undersøke hva et år på folkehøgskole faktisk betyr for unge mennesker. Nye utdanningstilbud for ansatte i folkehøgskolene er

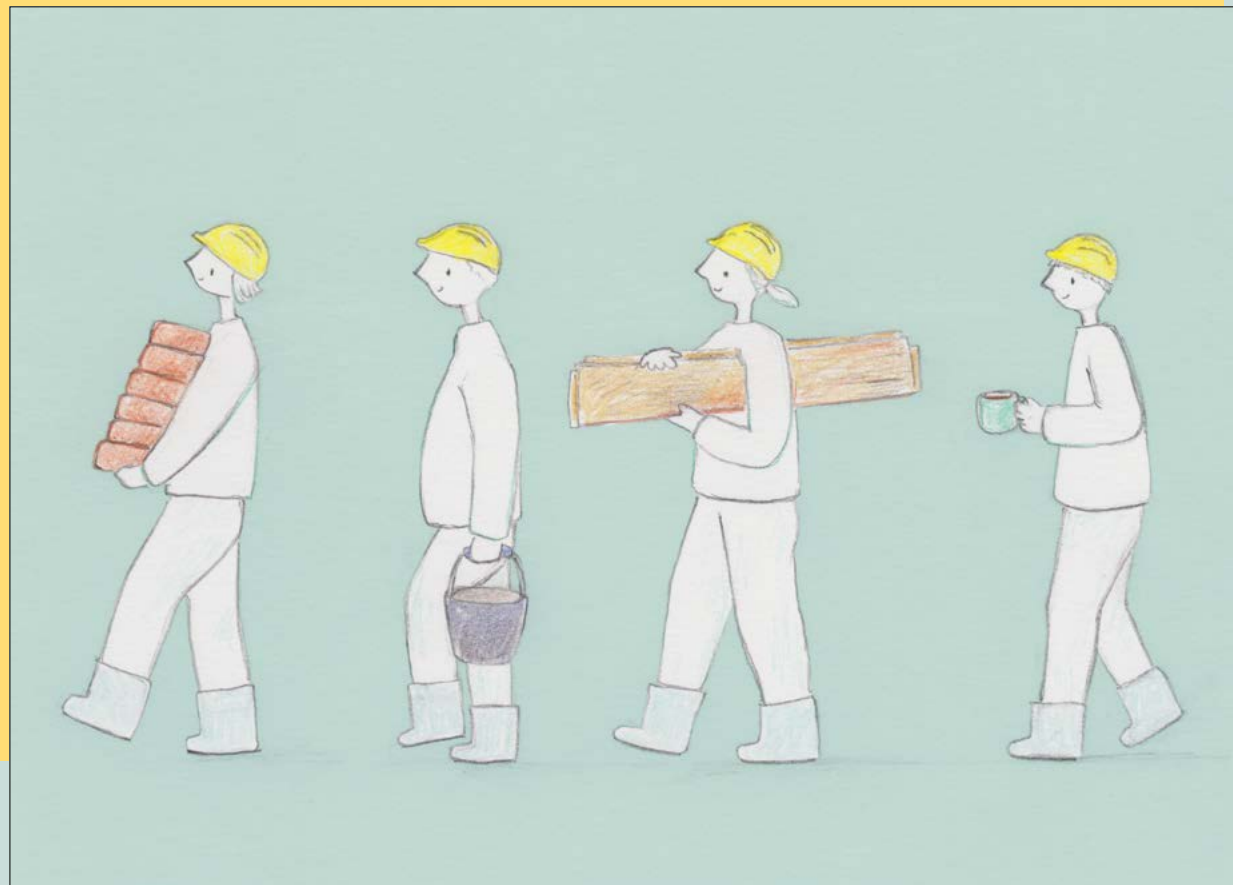
under utvikling, som fagskoleutdanning for ikke-pedagogisk-ansatte som jobber tett på elevene i hverdagen. Arbeid med ulike prosjekter nasjonalt og i nordisk samarbeid gir nye perspektiver og ideer til å styrke folkehøgskolenes samfunnsrolle. Alt dette peker i én retning: Folkehøgskolene er i utvikling, ikke avviking.

Politisk vilje. Men utvikling krever politisk vilje. Det holder ikke å anerkjenne verdien av folkehøgskolen i festtaler, samtidig som de økonomiske rammene svekkes. Da øker usikkerheten. Forutsigbar finansiering og forståelse for folkehøgskolens egenart er avgjørende.

Folkehøgskolen gir unge mennesker tid til å finne retning, rom til å feile, og erfaringer som bygger både mennesker og demokrati. I en tid preget av press, prestasjon og raske valg, er dette viktigere enn noen gang. 2025 viste at disse verdiene ikke kan tas for gitt. Jeg vil oppfordre alle skoler til å invitere sine lokale politikere inn til seg for å lære om folkehøgskole. Alle statsråder og stortingsrepresentanter har begynt i et lokallag. Slik er Norge. En dag er din nabo, din lokalpolitiker, statsråd eller stortingsrepresentant. Den dagen er det viktig at hen vet hva folkehøgskole er og vet at skoleslaget er verdt å kjempe for. Kun ved å stå sammen kan vi vinne. •

Norge P. P.

Returadresse:
IKF
Brugata 19
0186 Oslo



Illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

Frist for innlevering av stoff: 31. august